

Utorak, 31. maj 2005.  
Svedok Obrad Stevanović  
Otvorena sednica  
Optuženi je pristupio Sudu  
Početak u 9.08 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Najs (Nice), možete da nastavite sa svojim unakrsnim ispitivanjem.

#### **UNAKRSNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS**

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Gospodine Stevanoviću, pre nego što se vretimo na hronološki pristup ispitivanju, želeo bih kratko da se dotaknem jedne druge teme. Radi se o sledećem. U društvu u kome ste vi bili policajac, ubistva su bila sasvim uobičajena.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Izvinjavam se, ali ne dobijam prevod.

**prevodioci:** Ovo je BHS, kanal broj 6. Prevod na BHS, kanal broj 6. Da li sada čujete?

**SVEDOK STEVANOVIĆ:** Da.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** U društvu u kome ste vi bili policajac, ubistva su bila sasvim uobičajena pojava, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** U kom smislu?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Pa u ovom smislu, da budem konkretan: tokom godina, između 1997. i 2000. godine, atentati na važnije ličnosti bili su nešto što nije bilo neuobičajeno.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Bilo je u Srbiji, naravno, ubistava. To je tačno, ali najveću učestalost ubistava vršili su teroristi na Kosovu i Metohiji.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ja ću sada prvo da se usredsredim na ovu prvu kategoriju, na ubistva i atentate u Srbiji. Bilo ih je više i oni ili nisu bili istraženi ili se pripisuju pripadnicima MUP-a. Evo, navešću neke. Vaš šef Badža ubijen je 1997. godine, zatim 1999. godine ubijen je Slavko Čuruvija i to pred očima svoje supruge. Nakon toga poznati liberalni advokati Keljmendi (Bajram Kelmendi) i Agani (Fehmi Agani). Zatim 2000. godine Pavle Bulatović, bivši ministar. Onda Arkan, a na kraju i Stambolić i Đjđić. To su samo neki od atentata koji su karakterisali vaše društvo i ti su slučajevi ili nerešeni ili je u tri slučaja trag doveo do ljudi iz MUP-a. Prihvatate li to?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Sva ta ubistva koja ste pomenuli meni su zaista poznata. Istraga u vezi sa svim tim ubistvima je vođena od momenta kada su se ubistva desila. Do ovog trenutka nisam siguran da li su neka od tih ubistava rasvetljena, ali znam da policija radi na svim od tih slučajeva, a neki se već procesuiraju i na sudu.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Vi ste želeli da uporedite vašu policiju sa policijom zemlje kao što je, na primer, Francuska (France). Možete li da ukažete na bilo koje zapadnoevropsko društvo u kom ima toliko mnogo nerešenih atentata uglednih ličnosti, kao što su ova koje sam upravo spomenuo?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja znam da postoje nerešeni atentati i u zapadnim zemljama, ali je za Srbiju značajno da se Srbija u ovom periodu suočila sa izrazitim bezbednosnim problemima i rizicima koji su uticali, pored ostalog i na povećan broj ubistava, pored ostalog i onih koje ste naveli. Ali je Srbija zaista bila u posebnim okolnostima. Te okolnosti ona nije izazvala. Ratno okruženje je

bitno uticalo na to da se stanje bezbednosti u Republici Srbiji pogorša i da se policija težišno bavi sprečavanjem prenošenja ratnih dejstava ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Moram da vas prekinem. Vaš je odgovor možda delimičan, ali da vam postavim ovo sasvim jasno pitanje. Da li je bilo koji od atentata koje sam spomenuo povezan sa OVK (UCK, Ushtria Clirimtare e Kosoves) ili su svi ti atentati u javnosti povezani sa ljudima u Srbiji i to vrlo često sa ljudima u MUP-u?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Svaki atentat, dok se ne rasvetli, odnosno svako ubistvo dok se ne rasvetli, o njemu može postojati niz različitih verzija. Verzije ili pretpostavke u policiji su sastavni deo policijskog posla, a rezultat policijske i sudske istrage, odnosno istrage uopšte, jeste otkrivanje izvršioca, kao što je kažnjavanje rezultat sudskog procesa. Sve dok se istraga ne završi ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Moram da vas prekinem. Da li je bilo koji od tih atentata u javnosti povezan sa OVK? Da ili ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** U javnosti, koliko ja znam, nije.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Hvala. A sada vratimo se na našu hronologiju i na tvrdnju koju sam ranije izneo, a to je da ste vi živeli u policijskoj državi i to u policijskoj državi koja je postajala sve ekstremnija tokom devedesetih godina i ja se bavim ovom temom iz sledećih razloga i želeo bih da mi pomognete u vezi s njima. Recite nam da li prihvatate na osnovu svega onoga šta znate o svetu uopšteno i o državi u kojoj ste vi radili, da tamo gde policija ili bilo koja druga služba koja je ovlašćena da koristi silu, deluje bez odgovornosti, da tamo stanovništvo živi u strahu? Da li je to tačno?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** U Srbiji policija nije delovala bez odgovornosti. Strah u Srbiji je prevashodno izazivao terorizam. Strah je bio cilj terorizma, na srednjem nivou. Naravno, na faktičkom nivou, cilj terorizma, kako sam rekao, bilo je nasilje, sakaćenje i ubijanje. Izvor straha u Srbiji dominantno je bio terorizam i strah od

prenošenja rata na teritoriju Srbije. Delovanje policije ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dobro. U redu. Čuo sam vaš odgovor.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** ... na takvo nasilje i na takvo izazivanje straha u Srbiji ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Vi shvatate, a sigurno ćete da shvatite kad pogledamo neke inserte, da se ja ovde ne bavim samo strahom na Kosovu. Mene zanima i strah u Beogradu. Vi ne sugerišete, nadam se, da su ljudi u Beogradu živeli u strahu pred teroristima OVK?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ljudi su i u Beogradu živeli u strahu od prenošenja ratnih dejstava na Srbiju. Živeli su u strahu od toga šta će se dešavati na Kosovu, živeli su u strahu od toga da ono šta teroristi rade na Kosovu ne počnu da rade i u Beogradu.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Druga posledica policijske države, od dve koje sam spomenuo, jeste, kao što znate, činjenica da politički vođa koji se služi policijskim snagama, a koje deluju nekažnjeno, treba samo dati mig ili opšti smer i znaće da će njegove želje biti izvršene, čak i protivzakonite, od strane takve policije. To je jedna opšta tvrdnja. Da li je prihvatate?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja se izvinjavam. Ponovo imate dve, tri tvrdnje koje mogu teško da pratim. Prvo, da ponovim da apsolutno ne može da se govori o policijskoj državi. Drugo, da kažem da policija, prema svim mojim saznanjima, a ja sam, kao što znate, bio pomoćnik ministra, nikada nije bila u prilici da gleda mig predsednika ili bilo kog drugog političara. Na čelu ministarstva se nalazio ministar. On je zajedno sa svojim timom sačinjavao politiku i strategiju ministarstva i ja lično, kao član tog ministarstva, izvršavao sam naloge i stavove ministra, a treći deo vašeg pitanja da li su oni bili zakoniti, mogu da kažem da sam ja samo imao priliku da primam zakonita naređenja. Nisam primao nezakonita, nisam izvršavao nijedno naređenje koje bi se moglo definisati nezakonitim ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ja vas lepo molim da vaši odgovori budu skoncentrisani na moja pitanja.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Najs, na ovo vaše pitanje nije moglo kratko da se odgovori. Treba da budete fer prema svedoku.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** U redu. Pogledajmo onda sada ponovo tabulator broj 6. Mi smo se tim tabulatorom već bavili. Od Odbrane nismo nikada dobili prevod. Ja sam pribavio jedan grubi prevod, nacrt prevoda. Molim da se to stavi na grafoskop. Pogledajte, dakle, tabulator 6. Kako bismo bolje shvatili strukturu službe u kojoj ste vi funkcionisali i situaciju između Javne bezbednosti i tajne službe, član 20 ovde kaže, otprilike, sledeće: "Radnici", dakle to su radnici MUP-a, "koji se ne poznaju, moraju da se predstavje". Zatim član 20 kaže da: "Zaposleni", dakle zaposleni MUP-a "imaju odgovornost da ...

**SUDIJA KVON:** Sačekajte da svedok dobije dokument.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Zar nema? Izvinite.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Da, imam sad, član 20.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dakle član 20 kaže, otprilike: "Radnik je dužan da upozori drugog radnika organa koji se ponaša protivno odredbama i drugim propisima ovog Pravilnika, da o tome obavesti svog neposrednog rukovodioca. Kad je u pitanju radnik drugog organa, nadležni starešina, odnosno rukovodilac obavestiće organ kod koga se dotični radnik nalazi u radnom odnosu". Ovo je, dakle, jedan formalni način da se kaže da različiti delovi Državne bezbednosti moraju da paze da se svi oni ponašaju legalno.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Tako je.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Prema tome, ako vi kao pripadnik Javne bezbednosti u bilo kom trenutku saznate za neka protivzakonita dela Državne bezbednosti, vaša je dužnost da to prijavite.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Apsolutno.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Pogotovo imajući u vidu da ste vi bili poli-

cajac na višem položaju. Vi ne možete nikako da zažmurite pred protivzakonitim radnjama tajne policije.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Apsolutno da ne mogu zažmuriti pred nezakonitim radnjama bilo koga. Ali tvrdim da nisam nikada zažmureo pred bilo kojom nezakonitom radnjom bilo koga, ne samo pripadnika MUP-a.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Hvala. Molim da se to vrati nazad. 1992. godine dogodile su se razne stvari i to, otprilike, u isto vreme. Dozvolite mi da vas podsetim šta nam je o tome rekao general Vasiljević kada je ovde svedočio. On je rekao da je u aprilu 1992. godine Stanišić tako organizovao stvari da u realnosti na sceni ostane samo jedna služba bezbednosti i to služba bezbednosti Srbije. To je, između ostalog, napravljeno tako da se čovek, po imenu Nedeljko Bošković, postavi u vojnu službu bezbednosti. Da li se sećate tih događaja?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ne sećam se nikakvog događaja oko gospodina, ako sam dobro zapamtio, Nedeljkoovića ili kako se već zove ili Boškovića.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Nedeljko Bošković.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja se ne sećam bilo čega o tom gospodinu iz 1992. godine. Ako me podsetite, možda ću se nečega i setiti.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Stanišić nam je rekao da je činjenica da je on imenovan na taj položaj bio način da se vojna obaveštajna služba stavi na raspolaganje ovom optuženom i on je to povezao sa zauzimanjem zgrade saveznog MUP-a u Srbiji, čije zauzimanje je izvršio MUP Srbije. Sad ćemo time da se pozabavimo u dve faze. Prvo, da li vam je poznato bilo šta o promenama u vojnoj službi bezbednosti koje su proistekle iz imenovanja Nedeljka Boškovića?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Od svega šta ste rekli u ovih nekoliko rečenica, meni je samo poznato samo ono šta se odnosi na preuzimanje obezbeđenja u objektu saveznog MUP-a tokom 1992.

godine. Ništa od ostalog šta ste rekli meni nije apsolutno poznato.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dobro. Da podsetim Pretresno veće: Bošković je nasledio Vasiljevića na njegovom položaju u maju 1992. godine. A sada ćemo zaista da se pozabavimo zauzimanjem zgrade MUP-a. Koja je bila svrha tog zauzimanja?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Svrha preuzimanja obezbeđenja u saveznom MUP-u je bila da se organizacione jedinice i sredstva Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije koja su se nalazila u tom objektu, obezbede na adekvatan način, čime se pre toga na određen način protivilo rukovodstvo saveznog Ministarstva unutrašnjih poslova. A da ponovim, u tom objektu nalazile su se određene jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije i nalazila se osetljiva oprema Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Teritorijalno opravdanje, odnosno opravdanje da je bilo potrebno bolje obezbeđenje je bila čista izmišljotina, zar ne? To je bio tek način da ovaj optuženi stekne kontrolu nad saveznim MUP-om, njegovim arhivima i obaveštajnim podacima, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** To apsolutno nije tačno. Prema svim podacima koje ja imam, a učestvovao sam neposredno u toj akciji, ja znam dobro koje su se jedinice nalazile tamo. Ne znam tačno kako se zovu. Znam ko je bio njihov rukovodilac. Znam koja se oprema nalazila tamo i znam da je postojao ugovor između saveznog i republičkog Ministarstva unutrašnjih poslova koji je podrazumevao da republički MUP u tom prostoru koristi veći deo prostora, osim onoga šta je već tamo postojalo. I osim samog obezbeđenja, cilj je bio da se uđe u prostor koji je ugovorom bio određen da bude prostor za korišćenje od strane republičkog Sekretarijata za unutrašnje poslove, odnosno Ministarstva za unutrašnje poslove Srbije. A apsolutno nije tačna tvrdnja koju ste prethodno izneli. Ja ni u jednom trenutku nisam imao bilo kakvu informaciju da u vezi sa tim određene podatke ima i predsednik Republike Srbije.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li vam je bilo poznato postojanje nečega što se zvalo Veće za usklađivanje stavova državne politike? Ponekad se to naziva i malo drugačijim imenom, a recite nam da li vam je poznato postojanje i funkcionisanje tog saveta ili veća? To je jedan organ sa čije sednice imamo neke stenografske beleške. Pre nego što dođem do te beleške, možda sam zaboravio gospođi Diklić (Diklich) da kažem da će nam možda trebati i taj dokument. Dozvolite mi da vam prvo uputim jedno uopšteno pitanje. Da li vi znate gde se zapisnici sa sednica važnih tela drže, kao što je Veće za usklađivanje politike ili Vrhovni savet odbrane?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Prvo moram da znam o čijem savetu je reč. Ja zaista ne mogu da identifikujem pod tim nazivom o kome se radi. Da li je to savezni organ? Da li je skupštinski? Da li je Vladin? Čije je to radno telo ili organ? Prosto ne mogu to da identifikujem da bih uopšte mogao da vam odgovorim. Ako postoji neki drugi naziv, možda biste mi pomogli.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ne, uopšteno govoreći. Da li je to tačno kad su u pitanju važna vladina tela da postoji zakonski uslov da se više od jedne kopije dokumenata, vezanih za rad takvih tela, drži na više od jedne lokacije, kako bi oni bili sačuvani za budućnost? Postoji jedan takav opšti uslov, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ne znam kako propisi to regulišu. Znam za Ministarstvo unutrašnjih poslova da postoje propisi o čuvanju i arhiviranju službene dokumentacije, ali kako je to regulisano kod drugih organa, ja zaista to ne znam.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Vidite, mi smo dobili samo zapisnik sa jednog konkretnog sastanka. To je sastanak na kome se govorilo o zauzimanju zgrade MUP-a. Nismo dobili same stenografske beleške, nego samo zapisnik, pa mene zanima da li možete vi da nam budete od pomoći, kako je došlo do toga da je jedan tako važan dokument uništen. Ali izgleda da vi ne možete da budete od pomoći u vezi s tim. Ja ću sada da vam pročitam jedan kratak pasus iz zapisnika koji



smo dobili. To je, čini mi se, tabulator 45, dokazni broj 469. To je telo kojim je predsedavao Dobrica Ćosić. Sastanku je prisustvovao optuženi, predsednik Bulatović, Milan Panić i razni drugi i tu se kaže sledeće ...

**prevodioci:** Prevodioci napominju da nemaju original na srpskom jeziku.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** ... citat: "18. oktobra ove godine, 1992., službenici republičkog Ministarstva unutrašnjih poslova, uz upotrebu sile, okupirali su zgradu saveznog ministarstva. Jednom kad su se našli unutra, oni su radnike službe bezbednosti saveznog Ministarstva unutrašnjih poslova sprečili da uđu u njihove kancelarije". Posle toga, kaže se sledeće: "Prilikom zauzimanja zgrade, zauzet je sistem veze, sistem kripto zaštite, sva oprema i tehnička oprema službe savezne bezbednosti". Da li je to tačno?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Najpre bih vas ponovo zamolio da mi ne postavljate više pitanja u okviru jednog pitanja, jer stvarno ne mogu da pratim ili da mi dozvolite da pišem beleške. Onda bih mogao, verovatno, jasnije da odgovorim, ali najveći deo tih konstatacija nije tačan. Dakle nije reč ni o kakvoj okupaciji zgrade. To je prva stvar. Druga stvar, nikome od zaposlenih u saveznom Ministarstvu unutrašnjih poslova nije bilo sprečeno da uđu na svoje mesto, samo što je bio uspostavljen novi sistem kontrolno-propusne službe koji oni narednog dana nisu hteli da prihvate, pa je ispalo da im je zabranjeno da dođu na službu. Dakle, rekao sam na početku, da je cilj bio preuzimanje obezbeđenja zgrade, ljudi i tehnike i arhive. To obezbeđenje podrazumeva i režim ulaženja i izlaženja u zgradu. Taj režim je u toku jednog dana promenjen, a ljudi iz saveznog SUP-a narednog dana nisu prihvatili taj režim, pa je to bio razlog zbog čega nisu došli u svoje prostorije. Naravno, većina ih je ušla u svoje prostorije i nastavila da radi. E sad ne znam šta je još bio element vašeg pitanja, ali ova dva detalja sam zapamtio.

**SUDIJA ROBINSON:** Generale, ranije ste spomenuli neki ugovor koji je ležao u osnovi tog zauzimanja. Taj deo nisam shvatio. O čemu se

radi u tom ugovoru? Objasnite nam to.

**SVEDOK STEVANOVIĆ:** Objasniću gospodine sudija ...

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Miloševiću, izvolite.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Mogu li dobiti taj dokument da vidim.

**SUDIJA ROBINSON:** Da. Gospodine Najs, molim da se kopija dokumenta dostavi gospodine Miloševiću.

**TUŽILAC NAJS:** To je postojeći dokazni predmet u spisu i ja ću pokušati da nabavim kopiju.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Miloševiću, uskoro ćete da dobijete kopiju, a svedoka molim da odgovori na moje pitanje.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Može li svedok da dobije kopiju da vidi.

**SUDIJA ROBINSON:** Ako svedok želi kopiju kako bi mu pomogla prilikom odgovora, da, treba da dobije kopiju.

**SVEDOK STEVANOVIĆ:** Ako ću dalje odgovarati na pitanja u vezi sa tom kopijom, svakao bi bilo korisno da je imam. Ali da odgovorim na ovo prethodno pitanje. Dakle, izvesno vreme, moguće nekoliko meseci pre ovog preuzimanja obezbeđenja u objektu Saveznog sekretarijata za unutrašnje poslove, savezni sekretar ili ministar, ne znam kako su se u tom trenutku nazivale te funkcije i republički ministar unutrašnjih poslova potpisali su ugovor. Predmet tog ugovora je bio ustupanje većeg dela prostora, poslovnog prostora u objektu Saveznog ministarstva za unutrašnje poslove republičkom Ministarstvu unutrašnjih poslova. Deo tog prostora i deo opreme saveznog Ministarstva za unutrašnje poslove u trenutku preuzimanja obezbeđenja, o čemu pričamo, već je bio u posedu određenih jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije, a trebalo je da se

preuzme i ostali prostor u skladu sa ugovorom, ali zbog promene saveznog ministra došlo je do određenih problema u vezi sa tim, tako da taj ugovor nije do kraja izvršen u trenutku kada je ova akcija preuzimanja obezbeđenja realizovana. Ne znam da li sam bio dovoljno jasan.

**SUDIJA ROBINSON:** Znači preuzimanje je, zapravo, bilo izvršenje odredbi ugovora.

**SVEDOK STEVANOVIĆ:** Može se i tako reći, koji je već bio delimično izvršen u trenutku preuzimanja obezbeđenja. Ugovor je delimično bio izvršen.

**SUDIJA ROBINSON:** Onda možda "zauzimanje" nije najbolja reč, zato što to ipak ima izvesne konotacije.

**SVEDOK STEVANOVIĆ:** Ja sam rekao "preuzimanje obezbeđenja nad objektom, sredstvima i arhivom", a ne "zauzimanje". Zauzimanje ima malo drugačiju konotaciju na srpskom jeziku.

**SUDIJA ROBINSON:** Oni su, znači, preuzeli izvesne odgovornosti na osnovu odredbi ugovora.

**SVEDOK STEVANOVIĆ:** U skladu sa ugovorom. I, naravno, dodao bih, sad sam se setio, nikakvog nasilja nije bilo. Gospodin tužilac je, ako se dobro sećam, pomenuo nasilje. Ni u jednom jedinom slučaju nije bilo nasilja.

**SUDIJA ROBINSON:** Izvolite, gospodine Najš.

**TUŽILAC NAJŠ – PITANJE:** Vi ste rukovodili tom operacijom i vi ste u jednom trenutku prihvatili da čak i ukoliko nije bilo upotrebe sile, da su vaše trupe razoružale osoblje saveznog ministarstva, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Samo delimično, radi svake sigurnosti, kako nikako ne bi došlo do bilo koje vrste nasilja.

Naoružani radnici saveznog MUP-a su zamoljeni da predaju samo municiju. Oružje je ostalo kod njih, da budem sasvim konkretan. I ni u jednom slučaju to nije učinjeno nasilno, jer kad se kaže "razoružani", misli se, *a priori*, na nasilno razoružavanje.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ja vam ipak tvrdim da je to bilo ilegalno zauzimanje, pa ću sada da vam postavim nekoliko pitanja o nečemu šta je Dobrica Ćosić o tome napisao. Imate li razloga da sumnjate u ono čega bi Dobrica Ćosić mogao da se seća u pogledu tih događaja?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja cenim i poštujem gospodina Ćosića, ali je ... Ali da bih mogao da govorim o njegovim stavovima, morao bih da znam kakvi su oni i šta je bio izvor njegovih stavova. Možda je on pogrešno informisan.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** U redu. Budući da nemamo dovoljan broj fotokopija, a ja sam odgovoran za to, molim da se svedoku pokaže fotokopija verzije na ćirilici, a da se odgovarajuća engleska verzija stavi na grafoskop. Ja ću da vam pročitam sada neke odlomke, počevši od strane 193.

**prevodioci:** Prevodilac napominje da nema original dokumenta na srpskom jeziku.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dakle, gospodin Ćosić kaže sledeće: "Mi smo sedeli na sastanku devet sati, raspravljajući o preuzimanju saveznog MUP-a od Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije po nalogu Slobodama Miloševića. Osim toga, pritisak je izvršen na radnike SDB-a Jugoslavije kako bi se ubedili da dođu na posao i da rade za Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije", a onda kaže sledeće: "Milošević pruzima sve mehanizme državne vlasti". Molim sada sledeću stranicu. Stranica 177. On to beleži ovako: "Vratio sam se iz Ženeve (Geneva) pre ponoći. Dok sam bio na putu, Milošević je nasilno preuzeo kontrolu nad saveznim Ministarstvom unutrašnjih poslova ". Sledeća stranica 178: "To je udar. Milošević me je obaves-

tio o tome kako je to učinjeno. To je događaj koji ne mogu da prihvatim bez odgovarajućeg otpora". I sada molim sledeću stranicu: "Danas nisam išao u kancelariju, nisam imao snage da slušam ljude. Ova poslednja tri dana bilo je previše događaja koji su se dogodili, da bih ja mogao to da zabeležim u svoju beležnicu. Šokiran sam Miloševićevim činom koji je on počinio dok sam ja bio odsutan u Ženevi. Njegova policija je nasilno ušla u zgradu saveznog Ministarstva unutrašnjih poslova i u prostorije koje pripadaju Državnoj bezbednosti. Oni su razoružali policiju, preuzeli komandnu tehnologiju, dokumente, arhive i izbacili radnike. Zemlja je ostavljena bez saveznog Ministarstva za unutrašnje poslove, čime je oduzeto državi jedna od njenih glavnih ustavnih funkcija. Tiranin iz Požarevca je počinio taj udar kada smo Panić i ja bili van države. Šta taj čovek misli? Destruktivni udar protiv ove suverene države počinjen je pod komandom šefa SDB-a Srbije i uz znanje izvršioca iz Generalštaba i KOS-a. Taj je događaj dobio veliki publicitet i on je umanjio vlast u državi, odnosno umanjio je moj i Panićev autoritet u državi i izvan nje". Kraj citata. Dakle, na taj način predsednik koji je bio izvan zemlje kad se to dogodilo i koji nije znao za te događaje, gleda na to. A vi ste bili zaduženi za to i vi ste pomagali ovom optuženom, gospodine Stevanoviću, krajem kasne jeseni 1992. godine, u njegovom nastojanju da preuzme sve organe vlasti. Da li je to tačno? To je moje pitanje vama.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** To je, na žalost, opet jako komplikovano pitanje. Ali najpre da kažem, sve ovo šta ste pročitali, ja zaista prvi put čujem i uz svo uvažavanje, ja mogu da kažem da je ovo zaista jedna politička karakterizacija jednog događaja, zasnovana, po mom mišljenju, na netačnim činjenicama. Dakle ja stvarno nikada nisam pomislio da jedan takav događaj može da dobije ovakav komentar. Ali je vrlo moguće da je to ispolitizirano previše i onda je, naravno, ovakav komentar moguć. Ali nije tačno da su neke od ovih činjenica tačne. Ne znam da li sam se dobro izrazio, ali molio bih, naravno, da mi postavite preciznije pitanje.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Koje su to činjenice, možda, tačne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa tačne su činjenice da smo

preuzeli obezbeđenje objekta, ali da je time izvršen puč, to je apsolutno netačno. Da je tim aktom sprečeno da radnici saveznog ministarstva nastave da rade, to takođe nije tačno. U toj akciji preuzete su prostorije koje su po ugovoru pripadale republičkom Ministarstvu unutrašnjih poslova. Dakle, nisu preuzete prostorije saveznog Ministarstva unutrašnjih poslova, niti su preuzeti poslovi saveznog Ministarstva unutrašnjih poslova. To je, očito, tako iskomentarisano u političkom smislu, a to je bila jedna obična policijska ... Nije bila obična, neću reći obična, bila je složena policijska intervencija. Ali po istom pravnom osnovu i na isti način policija svakodnevno pruža pomoć drugim državnim organima u sprovođenju njihovih izvršnih odluka. Ovde je postojao ugovor, postojala je odluka Resora državne bezbednosti da se preuzme obezbeđenje. Resor javne bezbednosti je samo postupio u skladu sa članom 10 Zakona o unutrašnjim poslovima koji ga obavezuje da pruža pomoć državnim organima u izvršavanju njihovih izvršnih odluka. A ovde je reč ...

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Najs, na stranici 183 spominje se udar koji je počinjen pod komandom šefa SDB-a Srbije. Zna li svedok ko je tada bio šef Državne bezbednosti Srbije?

**SVEDOK STEVANOVIĆ:** 1992. godine to je bio gospodin Jovica Stanišić.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** A budući da ste vi bili taj koji je bio zadužen za to preuzimanje, je li tačno, kao što se to čini iz članka gospodina Ćosića, da ste vi radili po njegovom nalogu?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Po čijem nalogu, izvinite, nisam dobro pazio?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Stanišićevom.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Naravno da ne. Stanišić je ....

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Po čijem nalogu ste onda radili?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja sam radio po nalogu tadašn-

jeg zamenika ministra, gospodina Stojčića, jer je on meni bio tada rukovodilac.

**SUDIJA ROBINSON:** Meni nije jasno, gospodine Najs. Da li treba da shvatimo to kao da je gospodin Stanišić bio aktivno prisutan?

**TUŽILAC NAJS:** Mislim da ne.

**SUDIJA BONOMI:** Mogu li da vas zamolim da mi nešto objasnite, jer ja deo ovoga nisam shvatio? Ugovor koji ste spominjali, da li bi on ostavio deo zgrade pod nadzorom federalnog Ministarstva unutrašnjih poslova i kao rezultat onoga šta se dogodilo tom prilikom, da li su oni zadržali nadzor nad bilo kojim delom te zgrade?

**SVEDOK STEVANOVIĆ:** Da, oni su zadržali nadzor nad delom zgrade koji su oni koristili. Savezni MUP je nastavio i nakon te akcije da koristi deo zgrade.

**SUDIJA BONOMI:** To znači da, po vama, ono šta kaže Ćosić, da je država ostala bez Ministarstva unutrašnjih poslova i da je to državi oduzelo jednu od glavnih ustavnih funkcija, da je to pogrešno?

**SVEDOK STEVANOVIĆ:** Ja ne znam da li je pogrešno ili nije. Ja znam da to nije tačno. Dakle, savezno ministarstvo je ostalo i dalje da postoji. Tim aktom ni na koji način nije ...

**SUDIJA BONOMI:** U toj zgradi?

**SVEDOK STEVANOVIĆ:** Ostala je ... Ostao je deo te zgrade za savezno ministarstvo i ostalo je savezno ministarstvo. Dakle, taj akt ni na koji način nije uticao da se savezno ministarstvo raspadne ili da nestane. Sam taj akt ili sam taj čin.

**SUDIJA BONOMI:** Hvala vam.

**SUDIJA ROBINSON:** Postoji li taj ugovor još uvek? Možemo li da ga nabavimo?

**SVEDOK STEVANOVIĆ:** Ja sam siguran da postoji, ukoliko nije u bombardovanju uništen. Na žalost i zgrada MUP-a Srbije je uništena i arhiva MUP-a Srbije je pogođena i uništena. Ali verujem da se može naći bar ... Takođe i zgrada saveznog SUP-a je uništena. Ugovor sigurno postoji i ja verujem da se može pronaći.

**TUŽILAC NAJS:** Molim poslužitelja da mi vrati dokumente. Pre nego što krenemo dalje, želio bih na trenutak da se vratim hronološki na nešto šta sam želeo ranije da prikažem, a to je jedan kratak isečak iz televizijske emisije koja se zove "Smrt Jugoslavije" (The Death of Yugoslavia), a odnosi se na jedan dan u martu 1991. godine.

*(Video snimak)*

*novinar: ... bio je iznenađen zato što je video na televiziji da su demonstracije masovne, ali mirne. Odbio je da glasa da se dovede vojska. Ubrzo nakon toga je poslata srpska policija*

*Žarko Jakanović: Negde na polovini govora gospodina Paroškog, odjednom, u sredinu te gomile doleteo je jedan suzavac i ljudi su prosto počeli spontano da beže. S obzirom da je policija bila skroz okolo demonstiranata, logično je bilo da na tim krajevima dođe do sukoba demonstiranata i policije.*

*novinar: Srpske vođe su prvo tražile da tenkovi izađu na ulice tri sata ranije, a sada su imali veće opravdanje za to.*

*(Kraj video snimka)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dakle ono šta smo videli o ponašanju policije 1991. godine, da li je to bilo tipično za ponašanje vaše policije



kada se suočavala sa demonstrantima?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Tipično, znači, za policiju Srbije je bilo da preduzima određene mere u slučajevima nasilnih demonstracija i takvih demonstracija bilo je i u Beogradu, a bilo ih je i u Prištini (Prishtine). Često su bile i paralelne, ali ne znam šta je suština pitanja. Svaka policija kod takvih demonstracija postupa na sličan način, zavisno samo od intenziteta nasilja.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Jeste li vi shvatili da takav odgovor policije nalazite i u Norveškoj (Norway), Engleskoj (England), Nemačkoj (Germany), recimo da nasumice izaberemo tri države?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ne mogu da govorim o konkretnim državama, ali verujem da je u većini država odgovor policije na nasilne demonstracije sličan. Mogući su, naravno, ekscesni postupci uvek, a oni su se u Srbiji vrlo često generalizovali i jedan snimak od 10 sekundi se pojavljuje javno stotinama puta više nego milioni sekundi normalne intervencije policije, tako da je utisak o srpskoj policiji, na osnovu ovakvih kratkih inserata, vrlo pogrešan. Postoje mnogi snimci u kojima policija tri meseca tolerantno stoji ispred demonstranata i ne primeni nijedan postupak sile.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Najs, mislim da nećete daleko da stignete sa ovim pitanjem, jer ja sam video takvo ponašanje i u zapadnim zemljama. Sve zavisi od situacije.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Još jedan događaj o kome sam hteo da podsetim Pretresno veće preko vas je sledeći: sećate li se da je krajem 1991. godine, kao što smo čuli od jednog svedoka u ovoj sudnici, gospođe Gajić-Glišić, došlo do pokušaja da se stvori Ministarstvo odbrane Srbije?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ne znam o čemu pričate, ali ja znam da je postojalo Ministarstvo odbrane Srbije u određenom periodu, ali ne mogu sada da kažem u kom je to periodu bilo. A konkretnog pokušaja da se stvori, to mi nije poznato.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ministarstvo odbrane Srbije nije dugo trajalo i nije, zapravo, nešto naročio radilo. A krajem 1992. godine, to je vreme s kojim smo počeli jutros, ja vam tvrdim da je uz vašu pomoć optuženi imao pod svojom kontrolom MUP i obaveštajne službe i da je on sve više preuzimao sve organe vlasti. Prihvatate li to?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** U odnosu na MUP, ja ne prihvatam. Ja nikada nisam imao takav utisak. A normalno je da predsednik Republike Srbije, u skladu sa zakonom, ima određena prava. Ima pravo da traži izveštaj od ministra unutrašnjih poslova. On je dužan da mu takav izveštaj dostavi. Verujem da u tom smislu je ministar i postupao, ali tvrdim da odnos državnih organa, uključujući i predsednika Srbije, prema Ministarstvu unutrašnjih poslova, po mom shvatanju nije bio apsolutno neuobičajen za druge zemlje. Više puta sam rekao da je o tome šta će raditi MUP odluka donošena u MUP-u.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dokazi protiv ovog optuženog i teze protiv njega uključuju da od ovog trenutka pa nadalje, otprilike, ja nisam siguran za Vojsku Jugoslavije ili JNA, ali da se on oslanjao na policiju i tražio proširenje ovlašćenja MUP-a. Ja ću da vam pročitam šta je rekao general Vasiljević o nečemu šta se događalo od kraja 1992. godine. Saslušajte pa recite je li to tačno: "Od 1993. godine pa nadalje, MUP Srbije je znatno proširen, najpre u pogledu različitih jedinica MUP-a koje su se formirale i koje su praktično sačinjavale jednu malu vojsku nad kojom je apsolutnu vlast vršio optuženi, preko Stojčića i preko Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije". Šta kažete na ovu izjavu Vasiljevića, bivšeg generala?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Izjava generala Vasiljevića apsolutno ne odgovara istini. Nikad ... Ne znam na koji on način tvrdi da se MUP proširio. Dakle MUP 20 godina ima isto brojno stanje. MUP ima Posebne jedinice policije od 1972. godine. Ministarstvo unutrašnjih poslova ima specijalnu jedinicu od 1979. godine. Dakle ništa ozbiljno organizaciono nije promenjeno, osim što je MUP posle

1989. godine organizaciono centralizovan. Sve drugo može se smatrati vrlo približno sličnim onoj organizaciji, onom brojnom stanju i onom načinu delovanja kakvo je bilo i pre 1990. godine.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Vasiljević, nadalje, 6. februara 2003. godine kada je svedočio, kaže sledeće: “Praktično su osnovane borbene jedinice sa helikopterima i sa borbenim oružjem koje inače nije karakteristično za policiju. Specijalne jedinice su osnovane, a neke oficire je preuzela policija, posebno one iz vojne policije, one koji su bili specijalizovani za određene operacije, naročito pilote helikoptera.” Zaključio je sa: “Nametnuto je nešto šta se sastojalo od desetine hiljada osoba”. Dakle on kaže da su osnovane jedinice koje su borbene jednice. Da ili ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ne, naravno da ne. Ponavljam, te jedinice, takve strukture, takve namene, takve opreme i takve uniforme postoje od 1972. godine. Helikopteri u policiji Srbije postoje pre nego što sam ja došao u policiju. Ja kada sam došao u Ministarstvo unutrašnjih poslova, tada je policija imala helikoptere.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li je došlo do preuzimanja nekih vojnih oficira?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Da, u pojedinačnim slučajevima za poslove pilota, jer je bilo logično da Ministarstvo unutrašnjih poslova na drugi način teško obezbeđuje kadar za pilotske dužnosti. Inače, policija je školovala jedan broj pilota, a jedan broj je preuzela od vojske u redovnoj konkursnoj proceduri, uz saglasnost Generalštaba, ali taj broj je bio relativno mali. Nekoliko pilota, pet, šest najviše.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Govorimo o 1993. godini i podsećam vas da ste uporedili svoju policiju sa drugim severnoevropskim policijama i to na povoljan način. Komentarišite sledeće: organizacije za ljudska prava su izveštavale o bivšoj Jugoslaviji kroz ceo period devedesetih godina, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Meni su poznati neki izveštaji.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Posebno Mazovjecki (Tadeusz Mazowiecki) je izveštavao Ujedinjenim nacijama (United Nations). Hjuman rajts voč (Human Rights Watch) je objavljivao svoje izveštaje, a i Fond za humanitarno pravo u Beogradu je imao svoje izveštaje. Ti su dokumenti ili bili javni ili su poslali ministarstvima i predsedniku Srbije da po njima postupaju. Da li je to tačno?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Šta je upućivano predsedniku Srbije, to ne znam, ali znam da je policija Srbije imala neka od tih dokumenata, a ja lično, ako vam je to važno, sam imao jedan razgovor sa gospodinom Dinstbirom (Jiri Dienstbier). Ne znam tačno na kojoj je on funkciji tada bio. I drugo, sasvim sigurno, svaki događaj koji su te organizacije tretirale u svojim izveštajima, bio je predmet pažnje i provere policije. Rekao sam u odgovoru na jedno prethodno pitanje, jedini problem je bio sa izrazitom pristrasnošću i jednostranošću i netačnošću pojedinih navodnih činjenica iz izveštaja Fonda za humanitarno pravo, koje su se apsolutno bazirale na netačnim, površnim i nedovoljno proverenim podacima.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Samo trenutak, molim. Bojim se da su ovi dokumenti koje sad imamo samo na engleskom jeziku, ali stavićemo to na grafoskop. Ukoliko su neki od njih već u spisu, ja ću to da identifikujem. Evo, ako pogledamo, na primer, za 1993. godinu. To je dokument koji je već u spisu. Dokazni broj 772. Molim da se prvo indeks stavi. A sada molim sadržaj. Dakle vidimo sam sadržaj. Ne, molim da okrenete sledeću stranu. Vidimo ovde naslov. U stvari, ne zanima nas sada sadržaj. Idemo na sledeću stranu.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ne mogu da pratim. Ja bih molio prevod.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Molim sada stranu 36. To je gornji levi ugao i to je sve šta nam u ovom trenutku treba. Ako pogledamo ovo "Brutalnost policije", ja ću da vam pročitam neke stvari koje su se

našle u ovom izveštaju. To je izveštaj koji je napravljen za potrebe Ujedinjenih nacija i tu stoji: "Nekoliko izveštaja indicira da je pre i posle izbora 20. decembra 1992. godine, policija zauzela oštiri i agresivniji stav prema albanskom stanovništvu". A zatim prva rečenica sledećeg paragrafa, paragrafa 161, kaže: "Policijske akcije idu dalje od hapšenja i zatvaranja i bilo je izveštaja o smrtnim slučajevima, kao posledicama pucnjave ili policijske brutalnosti". To je, dakle, rezime. Da li je taj izveštaj istražen, gospodine Stevanoviću, ovaj izveštaj koji je išao Ujedinjenim nacijama.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Meni ovaj izveštaj nije poznat. Dakle ne mogu da kažem da li jeste ili nije. Ako je na bilo koji način dospelo u Ministarstvo unutrašnjih poslova, onda sasvim sigurno jeste, ali ovo šta ste vi pročitali je dosta uopšteno. Ja tvrdim da povodom bilo kojih izbora u Republici Srbiji, policija nikakve dodatne, pogotovo nasilne mere nije reduzela prema Albancima, a ja sam shvatio da to u ovom tekstu piše.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dobro. Pogledajmo sada sledeći dokument. To je naš dokazni predmet 205.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Gospodine Robinson (Robinson).

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Miloševiću, izvolite.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Gospodin Najs je morao dati prevod svedoku ako ga pita o nekom dokumentu.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Najs, možda bi te dokumente trebalo staviti na grafoskop.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Te dokumente mi imamo na engleskom jeziku, iako pretpostavljam da su verovatno u ono vreme uručeni jugoslovenskim vlastima. U stvari, nisam siguran. Taj dokument je verovatno napravljen samo na engleskom. Sledeći dokument je dokument *Human Rights Watch-a*, isto na engleskom ...

**SUDIJA KVON:** Želim samo da proverim jednu stvar. Prethodni dokument je bio 772. Da li je to ikada prevedeno?

**TUŽILAC NAJS:** Nisam siguran. To je dokument Ujedinjenih nacija. Mislite da li je bio ovde preveden?

**SUDIJA KVON:** Za potrebe obelodanjivanja.

**TUŽILAC NAJS:** Ne. Ako je dokazni predmet, onda mora da bude preveden na jedan od jezika Suda, a za potrebe obelodanjivanja to ne treba da bude prevedeno i zato mislim da nije ni bilo prevedeno.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Gospodine Stevanoviću, pogledajmo sad ovaj dokument. Ja ću da vam objasnim o čemu se radi. To je izveštaj organizacije *Human Rights Watch*. To je objavljeno u Njujorku (New York), ali kao što smo čuli od autora ovog i sličnih izveštaja, taj je dokument uručen i vladinim organima. Molim sudskog poslužitelja da nam pokaže stranu 15.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Možete li da mi kažete koji je datum ovog dokumenta?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Mogu. Datum dokumenta je mart 1993. godine. Godina 1993. Sad mi tu nešto nije jasno. Vidim tu na strani 15, spominje se avgust 1993. godine, a u napomeni oktobar 1993. godine. Prema tome, mora da nisam u pravu. Mora da je onda i sam izveštaj napisan posle marta 1993. godine. Dajem vam tek jedan uzorak navoda koji se iznose u izveštaju. Tu stoji: "25. avgusta 1993. godine policija je ustrelila i ubila šesnaestogodišnjeg Sefera Ćukovcija (Sefer Qukovci) u jednom selu". Tu se zatim iznose detalji tog događaja. Možete li da mi kažete gde ću u vaših 17 fascikala materijala da pronađem dokument o tome da li je taj navod istražen i kako je istražen?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa u ovih 17 fascikala svakako

da to nećete naći, ali ćete to svakako naći u 1015 fascikala koje se nalaze u MUP-u. Naravno, ovaj broj nije tačan, samo sam ga ilustrativno rekao. Dakle, s jedne strane me kritikujete zašto sam doneo obiman materijal, a sa druge strane tražite još nekakav materijal. Pa ja nisam mogao, na žalost, da donesem celu arhivu MUP-a, a siguran sam ako želite tačno da znate, da treba onda tražiti od MUP-a konkretno šta je po ovome postupljeno, kako je postupano. Ja u ovom trenutku zaista ne mogu da se setim tog događaja, ali mogu sigurno da vam kažem ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dobro. U redu.

**SUDIJA ROBINSON:** Svedok nije završio rečenicu. Završite rečenicu, molim.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ali mogu sigurno da kažem da ako je ovaj dokument došao do MUP-a, a verujem da jeste, onda sam siguran da je ovaj slučaj sigurno istražen i da o tome postoji rezultat istrage. Ja sam vas namerno pitao od kada je ovaj dokument. Setićete se da sam objašnjavao prethodnih dana da sam upravo početkom 1993. godine i skoro celu 1993. godinu boravio u Bajinoj Bašti i u toj zoni Rudo, Priboj i tako dalje, tako da verujem da ... Taj period se manje sećam šta je bilo u samom sedištu MUP-a, jer sam se težišno bavio ovim problemima na granici između opština Višegrad, Rudo i Priboj i Bajina Bašta.

**SUDIJA BONOMI:** Gospodine Najs, da li je ovaj izveštaj uvršten u spis?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da, ovaj izveštaj je naš dokazni predmet 205. Sada molim stranu 18. Ovde vidimo kako se postupalo sa policajcima. Evo, to je jedan slučaj. Ukratko ću vam prepričati šta ovde stoji. Radi se o ubistvu Arifa Krasnićiji (Arif Krasniqi) u policijskoj stanici u Prizrenu (Prizren).

**SUDIJA ROBINSON:** Samo trenutak, gospodine Najs.

*(Pretresno veće se savetuje)*

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Najs, razmatramo ovde pitanje prevoda. Ovaj konkretni dokument koji ste vi uvrstili u spis prilikom vašeg iznošenja dokaza je očito trebao da bude obelodanjen optuženom. To, znači, nije prevedeno?

**TUŽILAC NAJS:** Ne, nikada nije postojao uslov da se dokumenti koji originalno dolaze na engleskom ili francuskom, prevode na BHS.

**SUDIJA ROBINSON:** Dokument je na engleskom ili francuskom?

**TUŽILAC NAJS:** Na francuskom. To bi bio jedan ogroman zadatak da se tako nešto učini. Niti se na to požalio bilo koji prijatelj suda, niti optuženi.

**ADVOKAT KEJ:** Pa iskrslo je jedno pitanje koje se odnosilo na dostavu dokumenata sa suđenja optuženom na BHS-u. Na početku postupka, u junu i julu 2001. godine, Tužilaštvo je htelo da dostavlja dokumente samo na engleskom jeziku. Prijatelji suda su se tome usprotivili u oktobru 2001. godine. Pretresno veće je zatim donelo odluku u kojoj je rečeno da se materijali za suđenje optuženom dostavljaju na njegovom jeziku, na BHS-u, kako bi mogao da se upozna sa sadržajem tih dokumenata. To je bio, dakle, nalog Suda. Ja nisam bio svestan toga da dokumenti poput ovih dokumenata koje sada gledamo, kao što je ovaj izveštaj *Human Rights Warth-a* koji je došao putem Freda Abrahamsa (Frederick Cronig Abrahams), da ti dokumenti nisu bili prevedeni na BHS u okviru odluke Pretresnog veća da se dokumenti prevode za suđenje. Moje je shvatanje bilo da se dokumenti koji se koriste na suđenju moraju predavati na jeziku optuženog.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Gospodine Robinson.

**SUDIJA ROBINSON:** Da, gospodine Miloševiću.



**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** U vezi sa napomenom gospodina Najsa da nije bilo prigovora u vezi s dokumentima, ja vas podsećam, vas i gospodina Kvona (Kwon), u to vreme je bio drugi predsedavajući, da sam ja nekoliko puta prigovarao zbog ogromne količine dokumenata koju dobijam i prigovarao da je dobijam neprevedenu. Pretpostavljam da je rezultat tih prigovora bila i odluka Pretresnog veća da mi se dostavljaju dokumenti prevedeni. Prema tome, nije tačna tvrdnja gospodina Najsa da nije bilo prigovora. I te kako je bilo prigovora. Ali, naravno, oni su ignorisani, uprkos čak i odluke Pretresnog veća.

**TUŽILAC NAJS:** Ja mislim da ovo o čemu je govorio gospodin Kej (Kay), da se to odnosi na propratne materijale. I ja mislim da je praksa koja je korišćena na naše dokazne predmete bila ono šta sam ja objasnio. To je sve šta imam da kažem.

**SUDIJA ROBINSON:** Pretresno veće će pokušati da pronađe nalog koji je izdalo u vezi s tim i raspitaće se o tome. Izvolite, nastavite, gospodine Najsa.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Gospodine Stevanoviću, evo u ovom izveštaju na strani 18 opisuje se smrt čoveka po imenu Arif Krasnići. Kaže se da je on saslušan u policijskoj stanici u Prizrenu. Tom saslušanju prisustvovali su neki ljudi, između ostalog i dvojica policajaca. Jedan od njih zove se Momir Jašović, a drugi se zove Tihomir i kao rezultat tog prelaćivanja, taj je čovek umro. Slaviša Dobričanin je obavio obdukciju. U vezi s tim, optužena su dva policajca. Molim sada stranu 20. Suđenje je sažeto opisano na ovaj način: "Kolege policajci srdačno su pozdravili Jašovića i Kosovića kad su ovi ušli u sudnicu za suđenje 23. novembra 1993. godine i uputili pretnje advokatima porodice Krasnići. Nakon kratkog suđenja, sud je proglasio Jašovića i Kosovića krivim i osudio ih obojicu na tri godine zatvora, ali ih je zatim odmah pustio na slobodu dok ne izjave žalbu". Da li ovo izgleda ... U stvari prvo na recite da li vam je

poznato to suđenje? Vi ste bili jedan policajac na visokom nivou u to vreme, da li znate za to suđenje?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Nije, nije mi poznato ovo suđenje, mada imam utisak da se ovog događaja sećam, ali moguće je da sam ga zamenio sa jednim drugim događajem, jer sam više mislio da se ovaj događaj odnosi na Kosovsku Mitrovicu (Mitrovice), Ali ne znam šta hoćete dalje da pitate.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Moje pitanje glasi: da li ovo zvuči kao razuman opis načina na koji se postupalo sa policajcima koji su ubili nekoga dok su ga saslušavali? Dobili su po tri godine i odmah su pušteni na slobodu dok se čeka žalba. Da li je na taj način vaše društvo funkcionisalo u vezi s takvim problemima?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja, ako dozvolite, ne bih odgovarao na to "društvo". Ne znam šta mislite pod pojam "društvo". Ali ja znam kako je funkcionisala policija. Ovde, što se policije tiče, jeste sve jasno. Dakle, policija je, očito, rasvetlila taj događaj, utvrdila, odnosno zaključila da postoji osnovana sumnja da su ovi policajci prekoračili službena ovlašćenja, zbog čega je došlo do smrti jednog lica. Očigledno je da su podneli krivičnu prijavu i očigledno je da je sve dalje u nadležnosti suda koji je nezavisan u Republici Srbiji u odnosu na izvršnu vlast.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Kako možete nekoga da ubijete prekorachenjem ovlašćenja? Šta tom čoveku uopšte morate da radite da to dovede do njegove smrti, samo zato što ste malo prekoračili to šta radite?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Prekorachenje ovlašćenja ima širok raspon mogućnosti. Prekorachenje ovlašćenja je i ubiti čoveka iz vatrenog oružja kada se za to nisu stekli uslovi. Ja sam tu formulaciju upotrebio pretpostavljajući da je reč o tome. Naravno, kada se govori o ubistvu, pre svega se misli na umišljaj. Sasvim sam siguran da ovde ne postoji namera da se bilo ko ubije. Ne znam čak ni konkretne okolnosti događaja, ali se iz ovoga vidi da je krivična prijava podneta i da je sud po njoj postupio. Naravno, ovaj opis kako

su se ponašali policajci, je, na određen način, ovaj, nejasan i verovatno je napisan na osnovu jednostranog izvora informacija. I mene ovde vaši policajci "srdačno" pozdravljaju, iako sam svedok, da tako kažem. I mogao bih, naravno, da dodam da je ovo opis, opis na osnovu činjenica sa jedne strane. Verujem da u predmetu policijskom stoje i druge činjenice. I verujem da u ovaj opis nije uključeno ... Nisu uključene informacije iz policijske jedinice u kojoj se to desilo. Naravno, ne znam da li je to tačno. Samo verujem u to.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dobro, da vam kažem nešto uopšteno. Slušajte me dobro. Možda ćemo onda pogledati još jedan dokument, pre ili posle pauze. Tokom 1993. godine, tri različite organizacije su zabeležile pritužbe protiv vaše policije. Preterana brutalnost, fizička i duševna, pucanje na ljude, ubijanje ljudi u policijskim stanicama, raseljavanje Albanaca iz njihovih domova, upotreba preteranog nasilja protiv demonstranata, hapšenje i zlostavljanje novinara. To su, dakle, navodi koje se nalaze u izveštajima i koje mi imamo ovde na raspolaganju. Ako ih Pretresno veće želi videti, može da ih pronađe u spisu. Prvo, da li vi tvrdite da su vaše vlasti pažljivo razmotrile sve te teške navode koje su iznela nezavisna tela?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja tvrdim da su pažljivo razmotreni svi konkretni događaji opisani u tim navodima. To ako je neki policajac ili neka grupa policajaca u nekom slučaju primenila preteranu silu, čija je posledica bila čak i smrt, ne znači da je policija u Srbiji bila nasilna i da je policija u Srbiji stvarala strah. Dakle, ponavljam, vrlo često se može zaključiti da se jedan ili dva, pa i tri događaja koja se ne mogu, naravno, opravdati, niti uopšte pada bilo kome na pamet da ih pravda, generalizuju i iz njih se izvlači zaključak o delovanju policije kao sistema. To ne prihvatam, a čak i ove opisane događaje prihvatam da su se desili, a u ovom poslednjem se vidi da policija nije, kako vi kažete, "žmurela" na takve događaje, nego je radila ono šta treba svaka normalna policija da radi.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ja sada ispitujem vaše navode. Možete li

da identifikujete bilo koje drugo zapadno društvo koje, po vašim saznanjima, prima ovoliko mnogo stalnih pritužbi na brutalnost policije tokom devedesetih godina?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** U ovom trenutku naravno da ne mogu, jer nemam podatke o tome, ali imajete u vidu sa kojim i kakvim bezbednosnim problemima je Srbija u tom periodu bila suočena. Ne možete porediti bezbednosnu situaciju i bezbednosne pretnje u Srbiji u tom periodu, sa situacijom u, na primer, Holandiji (Holland) ili u nekoj drugoj zapadnoevropskoj zemlji. To su bile izrazito i posebno složene okolnosti u kojima je policija morala da se bavi na neuobičajen način određenim bezbednosnim problemima, da štiti granicu velikim snagama i da sprečava prenošenje ratnih dejstava. Da se bori sa terorizmom kao uzrokom svih problema. Nije policija uzrokovala nasilje na Kosovu, nego se borila protiv nasilja, a protiv nasilja se morate boriti, između ostalog i silom ako ne mogu da ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Gospodine Stevanoviću, još jedna interpretacija koju želim da iznesem u vezi sa reakcijom na miroljubive demonstracije koje smo videli i u vezi sa reakcijom policije kojom ste vi komandovali: demonstracije krajem 1996. i početkom 1997. godine, kada je optuženi polako počeo da popušta i priznao ishode demokratskih izbora na lokalnom nivou, čime ćemo da se bavimo kasnije - policija je koristila nasilje kako bi osigurala ovom optuženom da zadrži vlast. Vi to dobro znate.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Gospodine tužioče, pomenuli ste 1996. i 1997. godinu. Tvrdim vam, a to možete proveriti u svim video arhivama, tri meseca je policija bila izrazito miroljubiva i tolerantna. Iz tri meseca policijskih aktivnosti na otvorenom prostoru, možete izvući samo jednu ili dve sekvence u kome se može videti nasilje policije. Ali to su, ponavljam više puta, tipični izuzeci, jer vi ovde ne prikazujete ono šta ide u prilog srpskoj policiji, a to je tri meseca maksimalne tolerancije, bez jednog jedinog slučaja nasilja. A onda u jednom danu dođe do intervencije, a vi dobro znate kako je teško predvideti i kontrolisati intervenciju kada dođe do nasilja. I

onda iz toga se izvuče 10 ili 20 sekundi nasilja i na osnovu toga se zaključuje o nasilnosti kompletne policije u jednoj državi. To je stvarno neprihvatljivo.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Najs, sada idemo na pauzu. Nastavićemo sa radom za 20 minuta.

(pauza)

**SUDIJA ROBINSON:** Izvolite, gospodine Najs.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Sada ću da pređem na jednu novu temu i, ali pre nego što pređem na tu novu temu, postaviću vam sledeće pitanje. Vi prihvatate da su barem ona tri tela koja sam spomenuo pre pauze i da je izveštavanje o brutalnosti policije o nasilju, o ubistvima, o proterivanju kosovskih Albanaca, da je to sve trajalo u periodu od 1993. godine do 1998. godine, zar ne? S tim ćete da se složite?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ne mogu se sa tim složiti, zato što nemam, nemam relevantne činjenice u vezi sa tim, ali opet bih imao primedbu. Postavili ste mi pitanje "vi ćete se složiti, zar ne?" Teško razumem odgovor na ... Ako ja kažem "ne", da li to znači da se slažem ili ne slažem? Ako ne možete da promenite način pitanja, onda ću ja, naravno, morati svakako da se prilagodim, ali ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Gospodine Stevanoviću, vi vrlo dobro shvatate na šta ja ciljам. Da li prihvatate ili ne prihvatate da je bilo izveštavanja o policiji i da se govorilo o ekstremnoj brutalnosti koja se graničila sa kriminalnim ponašanjem i da se o tome izveštavalo tokom devedesetih godina?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Sad mi je malo lakše. Dakle, bilo je izveštaja te sadržine, ali se oni ne mogu na takav način kvalifikovati, da je policija bila brutalna ili kako ste to već rekli. Bilo je izveštavanja o događajima u kojima je policija prekoračila ovlašćenja ili primenila silu suprotno zakonu i u kojima je bilo određenih

posledica o kojima smo pričali.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Časni sude, među dokaznim predmetima koji se bave ovim pitanjem, ja ne mogu da se bavim svima njima, ali ću da navedem o kojim se dokaznim predmetima radi: 188, 190, 204, 205, 772 i 773.

**SUDIJA ROBINSON:** Čiji su to izveštaji?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** To su izveštaji gospodina Mazovječkog ili izveštaji *Human Rights Watch-a* i ti izveštaji pokrivaju razne aspekte života u bivšoj Jugoslaviji, ali svi ti izveštaji sadrže delove o brutalnosti policije. Gospodine Stevanoviću, kao što vam je poznato, postoje i izveštaji koje je objavljivao Fond za humanitarno pravo. Ja bih želeo da vam postavim nekoliko pitanja u vezi sa tim. Vi ste danas ranije rekli da su ti izveštaji pristrasni. Da li to znači da ste ih vi pročitali, pa ste na osnovu toga izjavili da su pristrasni?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Neke od delova tih izveštaja ja sam pročitao. Naravno, jako davno.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** To je sve šta sam hteo da saznam. Da li vi prihvatate da u tim izveštajima, kad god je moguće, se navode imena žrtava i takođe se navode i detalji vezano za okolnosti kako biste vi, dakle organi vlasti, mogli da nastavite istragu, ukoliko se odlučite na tako nešto?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** U tim izveštajima ili delovima izveštaja koje sam ja pročitao, navođeni su neki događaji i ti koji su navedeni činjenično, ponavljam, bili su predmet policijske pažnje i policijske provere. Ono zbog čega sam ja rekao da su jednostrani i pristrasni, zasnivam na tome što se u tim izveštajima dominantno govori o nasilju nad Albancima, a skoro se ništa ne govori o nasilju terorista nad nedužnim i neumešanim. Skoro ništa se tamo ne može naći o ubistvima ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** U redu ...

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Najs, dozvolite svedoku da završi.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Dakle završio bih, znači ništa se tamo ili ništa ili vrlo malo se može naći o ubistvima, sakaćenjima, o proizvođenju straha, terora nad nedužnim i neumešanim građanima, čak da izuzmemo policajce i vojnike. Na tome ja zasnivam svoju ocenu da je reč o jednostranom i pristrasnom izveštavanju. Moguće je da postoje i neki drugi izveštaji koji nisu dostavljani na javnu upotrebu, pa se iz njih može naći ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li mogu sad da vas prekinem?

**SUDIJA ROBINSON:** Hvala vam, generale.

**TUŽILAC NAJS:** Ovaj svedok daje veoma duge odgovore na svako pitanje.

**SUDIJA ROBINSON:** On je objašnjavao zašto je rekao za izveštaje da su jednostrani i pristrasni. Ima pravo na to.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Pitanje je bilo da li se u tim izveštajima navode detalji i imena žrtava, kako bi se mogla sprovesti dalja istraga. Moje treće pitanje je prikladno u svetlu vašeg odgovora: da li je vama poznato da je Nataša Kandić, dakle direktor Fonda za humanitarno pravo, da je ona objavljivala izveštaje o patnjama Srba? Možete li da odgovorite sa da ili ne? Dakle da li vam je poznato da je objavljivala i takve stvari?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Nije.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ja ću da vam pokažem knjigu kada je dobi- jem. Sada bih hteo da krenem dalje, u jednom smislu da krenem dalje. Vi ste nam rekli da ste 1996. godine otišli u Kulu i da vam je poznato da je 1997. godine održana jedna slična proslava, godišnjica?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Na prvi deo pitanja odgo-

varam potvrdno. A i na drugi. Tu činjenicu, za tu svečanost iz 1997. godine saznao sam iz intervju u Beogradu.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Intervju s kim? Ko je vodio? Ko je dao?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Vašim istražiteljima pred ... Orijentaciono pre tri meseca.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ja ću da pustim jedan deo video snimka sa proslave iz 1997. godine. Časni Sude, to je već uvedeno u dokazni spis. Mi ćemo da vam dostavimo transkripte tog dokaznog predmeta i to zato kako bi se lakše pratilo, budući da je dosta teško pratiti snimak ukoliko ... Samo da se vratim na ono šta sam ranije rekao, ono šta sam imao na umu ... Evo, knjiga mi je sad u rukama. Gospodine Stevanoviću, Nataša Kandić je objavila knjigu o nestanku nealbana na Kosovu. Pretpostavljam da se nikad niste upoznali sa ovom knjigom, da je niste pročitali. Ovo je engleska verzija.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Nisam, ali moguće je da sam nešto i pročitao, mada nisam siguran ovog trenutka.

**SUDIJA BONOMI:** Gospodine Najs, mislim da ste vi rekli da je ona objavljivala publikacije o nasilju nad Srbima.

**TUŽILAC NAJS:** Da, a nealbanci uključuju i Srbe.

**SUDIJA BONOMI:** Da, to bi moglo da bude tako, da li to želite da kažete?

**TUŽILAC NAJS:** Pa govori se o Srbima i o Romima. Dakle, imamo te dve grupe. Sada bih molio da se pusti snimak, a delove transkripta sam naznačio.

**SUDIJA ROBINSON:** Oprostite, gospodine Najs, koje godine je objavljena ova knjiga?

**TUŽILAC NAJS:** Pronaćićemo. Ako nije naveden datum izdavanja,



sigurno će moći da se sazna iz konteksta. Transkript je već uveden u dokazni spis pod brojem 390. Mislim da su načinjene neke ispravke u ovom transkriptu. Ne znam da li su te ispravke u originalnom dokaznom predmetu 390. A sad molim da se pusti snimak.

*(Video snimak)*

*Milorad Luković: Gospodine predsedniče, Jedinica za specijalne operacije Službe državne bezbednosti Republike Srbije spremna za smotru. Raportira komandant jedinice pukovnik Luković Milorad.*

*(Kraj video snimka)*

**TUŽILAC NAJS:** Trebalo bi da dobijamo i usmeni prevod. Žao mi je što ne dobijamo. Nadao sam se da ćemo da imamo prevod.

**prevodioci:** Prevodioci nemaju kopiju ovog transkripta.

**SUDIJA ROBINSON:** Molim da se kopija transkripta dostavi prevodiocima.

**TUŽILAC NAJS:** Prevodioci jesu dobili kopiju, čini mi se. Ovo je ceremonija.

*(Video snimak)*

*Slobodan Milošević: Pripadnici Jedinice za specijalne operacije, zdravo.*

*Jedinica za specijalne operacije: Zdravo!*

*(Kraj video snimka)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Havla, ostalo su reči. Vi ste prepoznali čoveka koji se vidi na snimku, Legiju, Milorada Lukovića, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Da.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Vraćam se sada na ono šta sam rekao na samom početku. To je čovek koji je optužen za ubistvo premijera Đinđića?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Da.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** I to pod operacijm pod navodnim imenom "Stop Hagu".

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** U medijima se tako komentariše.

**TUŽILAC NAJS:** Molim sledeći snimak.

*(Video snimak)*

*Žika Ivanović: Gospodine predsedniče, veterani Jedinice za specijalne operacije Državne bezbednosti Republike Srbije postrojani su za smotru. Raportira pukovnik Žika Ivanović.*

*Slobodan Milošević: Zdravo, Ivanoviću.*

*Žika Ivanović: Gospodine predsedniče, dozvolite mi da vam predstavim oficire, veterane jedinice.*

*Radojica Božanić: Gospodine predsedniče, pukovnik Božanić Radojica.*

*Slobodan Milošević: Zdravo Božaniću. Čitao sam ove tvoje izveštaje ...*

*(Kraj video snimka)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Molim da se tu zaustavi. Gospodine Stevanoviću, pomozite mi u vezi sa sledećim: ovaj pukovnik izgleda da je pisao određene izveštaje koje je optuženi čitao. Koji bi bio sadržaj izveštaja nekoga ko ima čin pukovnika? Da li bi to bili operativni izveštaji?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa zavisi od teme o kojoj izveštava, odnosno od naređenja koje je izvršio ili od naređenja koje je dobio. Ja, zasada, ne mogu na osnovu ovog pitanja da vam odgovorim. Nije mi ... Nemam dovoljno činjenica. Na šta mislite?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Pomozite mi. Vi ste bili u vojsci kao rezervni oficir pre nego što ste unapređeni i promovisani na mesto generala 1995. godine. Recite nam koji ste čin tada imali?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja sam odgovorio. Ja sam 1990. godine ili možda najkasnije 1993. godine imao najviše zvanje u policiji u tom trenutku, a čin koji sam imao kao pomoćnik ministra nije najviši.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Pre toga? Gospodine Stevanoviću, saslušajte pitanje. Koji je bio najviši vojni čin koji ste imali, budući da ste završili Vojnu akademiju?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja sam završio Vojnu akademiju i tada sam stekao čin potporučnika u vojsci, a kasnije sam napredovao u rezervnom sastavu vojske, ali verujte da ne znam. Mislim da sam najviše imao čin kapetana. Možda majora. Nisam siguran. Nisam se bavio time, niti me to posebno zanimalo, jer sam se bavio policijskom profesijom.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** U redu. Hvala vam. Moram da kažem da pukovnik koji podnosi izveštaj o aktivnostima njegovih vojnika u stvari će da iznese jedan pregled onoga šta je on zajedno sa svojim vojnicima postigao, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa svaki rukovodilac u principu podnosi takav izveštaj pretpostavljenom. Sam čin ne govori dovoljno o sadržaju izveštaja. Više govori položaj, odnosno funkcija. Dakle pitanje je šta je ovaj pukovnik o kome pričamo, na kojoj dužnosti je bio i kakav je zadatak imao da bi izveštaj imao preciznije definisan smisao.

**TUŽILAC NAJS:** Hvala vam. Molim da se sada dalje pusti video snimak.

*(Video snimak)*

*Žika Ivanović: Pukovnik Borović Dušan.*

*Slobodan Milošević: Drago mi je, Dušane.*

*Dušan Borović: I meni je, družo predsedniče.*

*Žika Ivanović: Pukovnik Mijović Vasilije.*

*Slobodan Milošević: Drago mi je.*

*Žika Ivanović: Pukovnik Opačić Goran.*

*Slobodan Milošević: Zdravo.*

*Žika Ivanović: Pukovnik Prica Predrag.*

*Slobodan Milošević: Drago mi je.*

*Žika Ivanović: Potpukovnik Jovanović Zvezdan.*

*Slobodan Milošević: Zdravo ...*

*(Kraj video snimka)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Molim da se tu zaustavi snimak. Nemamo sliku na ekranu Zvezdana Jovanovića, ali to ime vam je poznato, zar ne, gospodine Stevanoviću?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Poznato mi je od kada je uhapšen u vezi sa ubistvom premijera Đinđića.

**TUŽILAC NAJS:** Hvala vam. Molim da se pusti sledeći snimak.

*(Video snimak)*

*Franko Simatović: Gospodine predsedniče, zahvaljujemo se što ste prihvatili poziv da prisustvujete obeležavanju godišnjice formiranja Jedinice za specijalne operacije Službe državne bezbednosti. Ona je konstituisana 4. maja 1991. godine u periodu raspada prethodne Jugoslavije. Od nastanka je neposredno delovala u funkciji zaštite nacionalne bezbednosti u uslovima direktne egzistencijalne ugroženosti srpskog naroda na njegovom celokupnom etničkom prostoru. Njena borbena dejstva su bila antiteroristička, usmerena*

*na sprečavanje ratnih zločina, masovne odmazde i genocida. Od osnivanja jedinica je prošla kroz ...*

**(Kraj video snimka)**

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Nema razloga da se sumnja u ono šta Frenki Simatović govori o ovoj jedinici, bez obzira kako se ona zvala, dakle da je ona konstituisana 4. maja 1991. godine?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja sam nešto slično zaista izjavio u intervjuu pre dva, tri meseca u Beogradu, zato što je to pitanje bilo na određen način sugestivno. Nisam hteo detaljnije i dublje da se bavim tim pitanjem, jer sam bio u svojstvu osumnjičenog i želeo sam da se težišno bavim pitanjima kojima sam se ja bavio.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ni u jednom trenutku nije se dovodilo u pitanje to da je jedinica Frenkija Simatovoća prepotčinjena vojsci?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Da li se jedinica Frenkija Simatovoća ... Da li je bila prepotčinjena vojsci?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Po mom saznanju, nikada i ja nisam dovodio to nikada u pitanje.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** U redu. Na osnovu celokupnog materijala koji je vama na raspolaganju, a i nama, njegova jedinica je bila ili potčinjena MUP-u ili lično optuženom. Pa sad, recite nam, ili njemu ili MUP-u? Potčinjena.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ova jedinica o kojoj ovde pričamo je bila u sastavu Resora državne bezbednosti, dakle u sastavu MUP-a, ali konkretnije u sastavu Resora državne bezbednosti.

**TUŽILAC NAJS:** Hvala vam.

**(Video snimak)**

**Franko Simatović:** *A njen put je bio najteži. Zbog poznatih međunarodnih okolnosti, bili smo primorani da radimo potpuno tajno. I pored ratnih uslova, borbi sa hrvatskim i muslimanskim trupama, brojnih prisutnih međunarodnih snaga Ujedinjenih nacija, kasnije IFOR-a (International Force), odnosno SFOR-a (Stabilisation Force) i brojnih aparata stranih obaveštajnih službi na terenu, identitet jedinice nije ... (nerazumljivo) ... Doprinos Jedinice za specijalne operacije je ogroman. U borbenim operacijama poginulo 47, a ranjeno 250 boraca na 50 lokacija. Ponosni smo na to što je obučenost jedinice koja je po najvećim svetskim standardima, a jedinica nije ... (nerazumljivo) ... Od njenih uspeha najnovijeg datuma podsetiću na angažovanje oko oslobađanje 400 talaca UNPROFOR-a (United Nations Protection Force) u Republici Srpskoj, što je imalo veoma pozitivan odjek u međunarodnoj zajednici i doprinela jačanju pozicije naše zemlje. Jedna od najuspešnijih akcija jedinice na našoj teritoriji je hvatanje terorističke grupe Zbora narodne garde ubačene na područje Apatina 1993. godine. Gospodine predsedniče, dozvolite da vas kratko informišem o istorijatu jedinice, njenom borbenom putu, sadašnjem stanju i funkciji. Prilikom formiranja, njeno jezgro činili su pripadnici naše službe, milicije Republike Srpske Krajine i dobrovoljci iz Srbije. Druga obaveštajna uprava naše službe koja je takođe formirana tada, imala je u svojoj organizaciji poseban tim za operativno-logističku podršku Jedinici za specijalne operacije. Od 12. oktobra 1991. godine jedinica u borbama sa hrvatskim oružanim policijskim snagama ...*

**(Kraj video snimka)**

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Na osnovu ovog paragrafa koji smo upravo čuli, radilo se o tajnoj organizaciji, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa tako sam razumeo da on kaže, ako sam dobro razumeo.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Uključujući i ljude koji su identifikovani

kao dobrovoljci iz Srbije.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** On je tako rekao.

**TUŽILAC NAJS:** U redu. Hvala.

*(Video snimak)*

*Franko Simatović: ... u zonama Benkovac, Stari Gospić, Plitvice, Glina, Kostajnica i drugima, davala važnu podršku oslobađanju svih oblasti Republike Srpske Krajine. U ovim borbama bilo je angažovano oko 5.000 boraca čije su akcije koordinirali komanda jedinice i obaveštajni tim Druge uprave. Maja 1991. godine formirana je avio-helikopterska eskadrila koja je sa improvizovanih letelišta Medeno Polje, Velika Popina, Srb i Udbina, prenela tone specijalnih pošiljki, opreme, ljudstva i tehnike, izvršila brojne složene zadatke u uslovi-  
ma ratnih operacija. Septembra 1991. godine, deo jedinice prelazi u Srbiju gde je izvršeno njeno prestrukturiranje i organizovana je kvalitetna i profesionalna obuka.*

*(Kraj video snimka)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Hvala. Može da se zaustavi. Čovek koji stoji pored Miloševića, pored optuženog, je Stanišić, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** To je gospodin Stanišić.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dosada, na ovom delu snimka koji smo čuli, mesta koja se navode kao mesta gde je jedinica da se bori sa hrvatskim oružanim policijskim snagama, su Benkovac, Stari Gospić, Plitvice, Glina i tako dalje, to nisu mesta o kojima ste nam vi govorili tokom svedočenja pre nekoliko dana, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** To nisu ta mesta.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li je to iz razloga što vi niste bili

informisani o tome gde se bore pripadnici ovih jedinica ili zbog toga što ste jednostavno odlučili da ne spomenete ta mesta?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa ja apsolutno nisam odlučio da ne spomenem bilo šta. Dakle, sve što znam, odgovoriću vrlo jasno i onako kako znam. Ali, naravno, sve ovo šta sam sad čuo sa ovog snimka, apsolutno ne odgovara onome šta ja znam. I drugo, sve ovo šta je ovde rečeno, drugačije je od govora istog čoveka 1996. godine. Ja, stvarno sam iznenađen da je Franko Simatović na ovakav način, a drastično različito u odnosu na 1996. godinu, opisao tok jedinice. Sve šta ovde govori o svojoj jedinici, tada je samo govorio o pripadnicima svoje jedinice, čije tradicije neguje ova novoformirana jedinica, kako je on tada rekao.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li vam je poznato da li postoji video snimak te svečanosti?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja ne znam da li postoji video snimak. Zaista ne znam.

**TUŽILAC NAJS:** U redu. Idemo dalje. Molim da se pusti video snimak.

*(Video snimak)*

*Franko Simatović: ... istočne Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema. U tom periodu formiramo je 26 kampova za obuku Posebnih jedinica milicije Republike Srpske i Republike Srpske Krajine. U Republici Srpskoj Krajini u Golubiću, Dinari, Obrovcu, Gračacu, Plitvicama, Šamaricama, Petrovoj Gori, Ličkom Otoku, Benkovcu, Ležimiru, Iloku, Vukovar, a u RS u Banja Luci, Doboju, Šamcu, Brčkom, Bijeljini, Trebinju, Višegradu, Ozrenu i Mrkonjić Gradu. Jedinice u ... (nerazumljivo) ... operacija u Istočnoj Slavoniji, koridoru kod Brčkog u drinskoj, sarajevskoj i maglajskoj operaciji. U zapadnoj Bosni jedinice su... Fikreta Abdića sa oko 15.000 boraca koji su oslobodili veći deo Cazinske krajine. Takođe, 1992. godine na teritoriji Bosne i Hercegovine pristupili su izgradnji i obezbeđenju malih aerodroma*



*kao i formiranju borbene ...*

**(Kraj video snimka)**

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Hvala vam. Ponovo se spominju kampovi za obuku i mesta gde su bili pripadnici tih jedinica, a ta mesta se dosta razlikuju od mesta koja ste vi pre nekoliko dana spomenuli na području Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja sam spomenuo samo mesta u kojima su određene zadatke izvršavale Posebne jedinice policije i u kojima sam ja bio. Naveo sam konkretna mesta u kojima sam bio. Za prisustvo jedinica iz Republike Srbije u ovim mestima, ja nemam nikakva saznanja.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** U redu. Ukoliko je to tačno i ukoliko je tačno ono šta Frenki govori, da li to znači da je DB, odnosno MUP bio potpuno hermetički zatvoren, odvojen od Državne bezbednosti?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** U okviru MUP-a su i Državna i Javna bezbednost, dakle Resor državne bezbednosti, jasno, bio je organizaciono odvojen od Resora javne bezbednosti, a oba ta resora su, naravno, pripadala Ministarstvu unutrašnjih poslova.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** I odgovarala su u krajnjoj instanci ovom optuženom, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ne, odgovarala su ministru unutrašnjih poslova.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** A kome je on odgovarao?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** On je odgovarao Vladi. Imao je određena ... Određene odgovornosti i prema predsedniku republike, već sam objasnio, u smislu njegove obaveze da predsedniku podnese izveštaj po njegovom zahtevu, ali je ministar bio član Vlade i odgovarao je Vladi.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Na osnovu vašeg shvatanja strukture vlasti optuženog, možete li da nam objasnite kako to da je ovaj optuženi

čitao izveštaje ovog pukovnika?

**SVEDOK STEVANović – ODGOVOR:** Ja najpre ne verujem da je on čitao izveštaje ovog pukovnika, ja verujem da je on čitao izveštaje ministra u skladu sa zakonom, a nemam saznanja o tome da je čitao izveštaje ovog pukovnika ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** A zašto to mislite? Zašto verujete u to? Čuli ste šta je rekao? Zašto bi to trebalo drugačije da se protumači od onoga kako jednostavno glasi? Recite nam.

**SVEDOK STEVANović – ODGOVOR:** Ja nisam čuo da je on rekao da je podneo izveštaj predsedniku. Možda sam to prevideo. A ove prethodne odgovore ja zasnivam na osnovu opšteg znanja, opšte informisanosti. Ja se nisam bavio vezama ministra prema Vladi i o vezama ministra prema predsedniku. Ja to jednostavno znam iz opšteg znanja. Ali nisam prisustvovao tim sastancima, niti u Vladi, niti kod predsednika, nikada, izuzev onih nekoliko događaja, onih sastanaka na kojima sam bio, a to sam već rekao.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Kad je reč o onome za šta vi kažete da su razlike između onoga šta je rečeno 1996. godine i 1997. godine, onoga šta je Simatović govorio 1996. i 1997. godine, onog koga ste vi čuli i onoga koga smo sada čuli na ovoj traci, da li vi sada želite da mi poverujemo da je Simatović ovom prilikom sve to izmislio kad je govorio optuženom?

**SVEDOK STEVANović – ODGOVOR:** Pa ja verujem da je tako teško zaključiti. I meni zaista to se čini vrlo teškim. A ja, evo od kad sam video snimak, razmišljam o razlozima za tako nešto. I jedino šta mogu da zaključim jeste da je Franko Simatović ovde želeo da se pred predsednikom Srbije izreklamira. To nije ... To je često sastavni deo nekih popularnih izveštaja nekim takvim svečanim povodima, kada prosto postoji nekakva potreba da svoju jedinicu i njenu tradiciju izreklamirate. I ja verujem da on vezuje te prethodne godine za neke aktivnosti svojih pripadnika koji su pripadali različitim drugim jedinicama. Nema prosto drugo objašnjenje. A možda bi bilo dobro ako imamo taj snimak iz 1996. godine, jer bi se onda sasvim sigurno

videlo da li sam u pravu ili nisam.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Uzgred, jeste li vi imali prilike da razgovarate o ovoj temi sa gospodinom Simatovićem, nakon što su s njim razgovarali istražitelji?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja nisam.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Zar vi niste ovaj video snimak videli na državnoj televiziji kada je emitovan 2003. godine?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Deo ovih snimaka sam mogao da propratim sa ovog suđenja, ali konkretno ove detalje nisam, ovaj, video. Video sam ovu smotru, raporte i tako dalje. Nisam detaljno pratio taj snimak.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Znači vaša tvrdnja sadrži i to da je Simatović izmislio detalje o uspostavljanju kampova za obuku i o borbama u Bosni i u Hrvatskoj, budući da on nikada ništa tako nije radio? Dakle vi želite da mi poverujemo u tako nešto?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ne, ja apsolutno ne insistiram u bilo šta u šta biste vi trebali da poverujete. Ja vam samo kažem šta znam a ovde sam odgovorio šta mislim, jer je tako konstituisano pitanje. Ovo svakako zaslužuje posebnu pažnju.

**TUŽILAC NAJS:** Idemo onda na sledeći insert.

*(Video snimak)*

*(Kraj video snimka)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ovde vidimo Stanišića kako na karti nešto pokazuje optuženom. Zaustavimo se ovde. Da li se sećate kome je posvećena ova plaketa?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Apsolutno ne. Uostalom, ne vidi se ništa na ovom snimku, a ja se ne sećam bilo koje slične

plakete.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li se sećate da je centar tada nosio ime Radoslava Kostića?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Mislim da je nosio ime jednog ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** On je poginuo u akciji 1994. godine. Da li se toga sećate?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ne. Ne sećam se kad je poginuo.

**TUŽILAC NAJS:** Dobro. Idemo dalje, molim.

*(Video snimak)*

*(Kraj video snimka)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Zaustavimo se ovde. Kad ste vi bili tamo 1996. godine, jeste li videli ovu kartu?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Nekakvu kartu sam video, ali ne znam da li je to bila ova i da li je bila ovakva.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Pa vidite, na ovoj karti su označena razna mesta za koja je rečeno da su se tamo odvijale akcije. Molim da se na grafoskop stavi prvo jedna verzija karte na kojoj se vide i granice Bosne i Hrvatske. Da li se vama čini da je ovo karta koju ste videli 1996. godine? To nije obična karta, nego reljefna karta.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ovu kartu, ja mislim, da nisam video. Sasvim sigurno nisam video ovakvu kartu.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dobro. Ovo je karta izvađena sa inserta. Sada pogledajte jednu drugu verziju. Ista karta, iste naknadno unete oznake, ali imamo tu i oznake lokacija. Ovde se u Bosni i Hercegovini vide Bosanski Šamac, Brčko, Bijeljina, Doboј, Zvornik. Sve su to

mesta koja su spomenuta na insertu i sve su to mesta za koja mi imamo dokaze da je tamo tokom ovoga rata bilo bitaka. Vi ste nam rekli, odgovarajući na pitanja optuženog, sledeće: "Poznate su mi sve akcije policije Srbije van teritorije Republike Srbije".

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Da, stojim iza toga.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** I spomenuli ste nekoliko događaja koji su se odvijali na istoku Hrvatske, oko Vukovara i nešto na krajnjem istoku Bosne. Imate li bilo kakvog razloga da sumnjate da je ova Simatovićeva jedinica operisala na svim tim lokacijama i na drugim lokacijama, ali sigurno na svim lokacijama označenim na karti?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa tu takođe imam dva pitanja. Prvo, sve geografske pojmove koje sam ja pomenuo, ja i dalje stojim iza toga. Za ove pojmove koji se ovde nalaze, a koje ja snisam pomenuo, ja o tome stvarno nemam nikakva saznanja.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** U redu. Sledeći insert, molim.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Naravno, Posebne jedinice policije nalazile su se i na prostoru zapadne Bosne, dakle ne samo istočne, kako ste vi rekli.

*(Video snimak)*

*Jovica Stanišić: Druže predsedniče, molim vas da minutom ćutanja odamo poštu zameniku ministra Radovanu Stojčiću Badži.*

*(Kraj video snimka)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Zaustavimo se ovde. Badža je bio vaš šef. On je ubijen, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Jeste.

**TUŽILAC NAJS:** Vrlo skoro ćemo da se pozabavimo još jednim događajem koji se tiče toga, ali prvo da završimo gledanje ovog

snimka. Sledeći insert, molim.

*(Video snimak)*

*(Kraj video snimka)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ovaj video snimak, kao što vidimo, završava se tako što je Legija s leve strane, Stanišić s desne strane optuženog i oni vrše pregled vojne opreme. Nećemo previše na tome da se zadržavamo, ali da pogledamo samo prvo vozilo. Kad ste vi tamo bili 1996. godine, jeste li tamo videli jedno oklopno borbeno vozilo koje je oduzeto Holanđanima u Srebrenici?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja sam video više vozila ali ne znam da je oduzeto vozilo Holanđana u Srebrenici.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dobro. Hajdemo sada kratko na sahranu Radovana Stojčića Badže. On je ustreljen i njegova sahrana bila je jedna velika ceremonija.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Jeste.

*(Video snimak)*

*(Kraj video snimka)*

**TUŽILAC NAJS:** Zaustavimo se ovde. Ovde odmah u sredini vidimo Arkana, na levoj strani sa tamnim naočarama vidimo Šainovića, sa Arkanove desne strane vidimo Lilića. S njegove desne strane, krije ga šešir, vidimo optuženog. Dalje, molim vas.

*(Video snimak)*

**Obrad Stevanović:** Za Radovana Stojčića nije bilo tajni u policijskom poslu. Neposredno je učestvovao u brojnim policijskim akcijama u kojima je ispoljavao izuzetnu hrabrost i požrtvovanje. Radovan Stojčić nije patriotizam potvrđivao pričama o patriotizmu, već

*neposredno, na mestu događaja, učestvujući u njima i to uvek i tamo gde je bilo najpotrebnije i najteže.*

**(Kraj video snimka)**

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dakle, ovo je, prema vašem iskazu, šef državne policije. Kakav se to patriotizam traži od nekoga ko se nalazi na čelu državne policije?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Logično je da se od svakoga traži patriotizam. Svako bi u jednoj zemlji trebalo da voli svoju zemlju i da bude spreman da je brani. U takvom smislu ja sam podrazumevao tu reč.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** A koji su to bili složeni uslovi u kojima je on delovao? Jesu li to bili događaji preko granice u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Više puta sam objasnio složenost bezbednosnih uslova u Republici Srbiji tokom devedesetih godina i poredio te uslove sa uslovima u drugim zemljama, što naravno nije jednostavno uporedivo. Ali poznato mi je da je gospodin Stojčić boravio u Baranji ili Istočnoj Slavoniji tokom 1991. godine ili 1992. godine kada sam se ja nalazio na Kosovu i Metohiji, ali tamo nije bio sa jedinicama, svojim, već, kako sam ja imao informaciju, odlazio je tamo kao pojedinac. Moguće je da je sa njim još neko od pripadnika ministarstva bio, ali svakako tamo nisu bile, po mojim saznanjima, jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** A nije li istina ovo: Badžin patriotizam koji ste vi hvalili, jer vi ste govorili na toj sahrani, je isti onaj koji je imala Jedinica za specijalne operacije, a to je srpski patriotizam. To nije bilo u vezi sa bivšom Jugoslavijom, radilo se samo o interesima Srba.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Verbalno pod zastavu terorizma mogu da se svrstaju i kriminalci koji sami sebe kvalifikuju patriotama. Dakle to je pozitivna reč, ali ona može imati različita značen-

ja, zavisno od toga ko je na koji način koristi. Ja sam ovde upotrebio tu reč u zaista pozitivnom smislu.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** I konačno, kako je Badža na svom visokom položaju na kome se nalazio pre nego što je ubijen, mogao na te teritorije da ide kao pojedinac?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Već sam rekao, ja sam u to vreme boravio na Kosovu i bavio se isključivo tim poslovima koji su od mene zahtevale situacija i rukovodstvo. Zaista ne znam konkretno po kom modelu je on bio tamo, ali znam da nije bio sa jedinicama i, koliko znam, on je tamo bio imenovan za rukovodioca, da li Teritorijalne odbrane, da li nečega sličnog. Dakle, nije vodio jedinicu, a koji je model tog njegovog boravka tamo, to ne znam. Da li je dobrovoljac, da li je to bila neka saradnja, to ne znam, zaista.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li su to složeni događaji o kojima vi ništa ne znate, događaji koje ste vi spomenuli u vašem govoru na sahrani kad ste govorili o složenim uslovima i misijama u kojima je on učestvovao?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** To je, naravno, bilo davno i ja lično mislim da pod tim "složenim događajima" nisam podrazumevao bilo koji događaj van Srbije. Srbija je bila suočena sa ogromnim problemima i policija Srbije je bila suočena sa velikim izazovima. Naravno, ne samo policija. Uostalom, posmrtni govori, sami znate kako se koncipiraju i šta treba da sadrže.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Molim sudskog poslužitelja da vam preda original ovog dokumenta, a englesku kopiju možemo da stavimo na grafoskop. To je dokazni predmet 277. Da li je ovo dokument koji ste ranije videli?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ovaj prvi nisam.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Pa hajde da to onda zajedno pročitamo. Ne, u stvari, ne. To je tek propratno pismo. Dokument sledi kasnije. Nadam se da i optuženi ima drugi dokument iz 1997. godine. Je li



ovo dokument koji ste vi ranije videli?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Mislite na propratni akt? To sigurno nisam video ranije.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da, nas zanima ovaj dokument koji ide uz pismo. Jeste li to videli ranije?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Samo da pročitam. Mislim da nisam video.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Pročitaćemo to zajedno ...

**prevodioci:** Prevodioci nemaju original.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** "Tokom perioda priprema za donošenje zakona o obavljanju poslova bezbednosti Savezne Republike Jugoslavije, Resor državne bezbednosti obavljao svoje dužnosti u skladu sa smernicama predsednika republike i Vlade Republike Srbije". To je potpisao ovaj optuženi. Datum: april 1997. godine. Ovo je sasvim protivustavno, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** To, to nije pitanje za mene. Da li je protivustavno ili nije, ja zaista ne znam, jer se gore poziva na odgovarajući član Ustava, ali nisam video dokument. Nešto od toga sam čuo, ali ne znam šta dokument znači i koji je njegovo smisao bio. Ne znam koje su okolnosti pod kojima je donet.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Pa recite nam onda šta ste vi o tome čuli?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Mislim da sam, takođe, čuo iz jednog od prenosa sa ovog Suda, ali nisam to sasvim dobro razumeo, a dokument, ponavljam, nikad nisam video, niti znam u kojim okolnostima i kada je donet. Sada prvi put vidim to.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Sećate li se kada sam vam ranije postavio pitanje o tome da je Državna bezbednost odgovarala direktno ovom optuženom, vi ste me ispravili i rekli: "Ne, ne. Ona je odgovarala

Vladi". Možete li onda da nam objasnite kako to da je 1997. godine bilo potrebno da ovaj optuženi odluči da mu Državna bezbednost formalno odgovara na način na koji se to definiše u ovom dokumentu?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja to zaista ne znam, ali morao bih malo detaljnije da se pozabavim dokumentom. Dakle, nisam ni razumeo da Resor državne bezbednosti odgovara predsedniku.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Uzmite vremena koliko vam treba ...

**SUDIJA ROBINSON:** Da budemo precizniji. Ovde stoji da će Resor državne bezbednosti da obavlja svoje dužnosti u skladu sa smernicama predsednika republike.

**SVEDOK STEVANOVIĆ:** Da i Vlade Republike Srbije. Naravno, šta sad baš to znači, ja u ovom trenutku ne mogu da kažem. Moja saznanja su i sada takva da je Resor državne bezbednosti bio potčinjen ministru unutrašnjih poslova. Ovo je dokument koji prvi put vidim i ne mogu da se izjasnim šta on znači. I možda bi bila prilika da kažem, imam utisak da me više pitate o pitanjima koja su van moje nadležnosti, ali dobro, to je vaše pravo, naravno.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** 1997. godine se, prema iskazima datim pred ovim Sudom svedoka Bakalija (Mahmut Bakalli) i Hadžiua (Baton Haxhiu), dogodilo i sledeće. Gajić, Stijović i Hadžić su takođe izneli detalje srpske politike koji su tada bila na snazi za Kosovo. Šta je bio Gajić? Pomoćnik ili zamenik Stanišića?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Mislite na Davida Gajića koji je bio u Prištini?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ne znam šta je bio. Moguće je da je bio pomoćnik, ali svakako jedan od viših rukovodilaca u Resoru državne bezbednosti, a na Kosovu je bio, ako se dobro sećam nazi-

va, rukovodilac nekog koordinacionog centra Resora državne bezbednosti. Nemojte me držati za reč. Nisam siguran da li se baš tako zove.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Najs, budući da je ova odluka doneta na osnovu člana 83 Ustava, bilo bi korisno kada bismo videli šta tačno stoji u toj odredbi.

**TUŽILAC NAJS:** Da, dodaću to spisku stvari koje moram da uradim. Ja sam to želeo da uradim još na prvoj sednici, ali do sada nisam to napravio i izvinjavam se. Vi, naravno, želite da vam donesem još jedan dokument. Ja sam i to zaboravio.

**SUDIJA ROBINSON:** Da.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Na osnovu dokaza koje imamo, znamo da su krajem 1997. godine Gajić i drugi govorili da srpske vlasti imaju plan "Spržena zemlja". Da li je vama bilo poznato postojanje plana sa takvim nazivom?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Nikada takav plan nije postojao. Nemam nikakva saznanja o tom planu. Siguran sam da takav plan u policiji, u Ministarstvu unutrašnjih poslova nije postojao, a takođe sam siguran da nije postojao ni na nivou države, jer to bi bilo potpuno suprotno politici, državnoj politici i politici Ministarstva unutrašnjih poslova. I potpuno bi to bilo suprotno svim činjenicama koje su meni poznate. Naravno, treba znati šta se podrazumeva pod tim pojmom, ali tvrdim da taj plan, sa takvim nazivom, niti sa takvom šifrom nikada u životu nisam video i tvrdim da takav plan nije postojao.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da malo pođemo unapred pre nego što se vratimo na hronologiju. Generali Klark (Wesley Clark) i Nauman (Klaus Naumann) sreli su se sa optuženim u oktobru 1998. godine. Da li ste vi tada bili tamo?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Da, ja sam već rekao. Bio sam

tri dana i dve noći na pregovorima sa tim timom NATO-a.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Jeste li vi onda bili prisutni i onom prilikom kada su svedoci, kao što su rekli, bili zaprepašćeni kad je optuženi rekao zašto on neće da učine ono šta se dogodilo 1945. godine u Drenici (Drenice) - pobiti ih sve. Jeste li vi bili tamo kada je on to rekao Klarku i Naumanu?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja sam bio na nekoliko sastanaka tamo, ali se te rečenice apsolutno ne sećam.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dobro, vratimo se onda na juni. Vama je poznato, zar ne, da je doneta odluka da Kosovom mora direktno da se upravlja preko pomoćnika ministara?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Odluka takve sadržine meni nije poznata.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Pa Minić i drugi, pa i Šainović na kraju su upravljali jednim telom koje se zvalo "zajednička komanda", zar ne, 1998. godine.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa ja sam objasnio sve šta znam o "zajedničkoj komandi". Dakle tačno je da u onom značenju koje sam objasnio, u tom telu su bili, kao što sam rekao, gospodin Šainović, Gospodin Minić, gospodin Anđelković ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li prihvatate ono šta smo mi čuli, a to je da je ideja za osnivanje tog tela došla od optuženog i možda to nije po prvi put, ali je sigurno jednom o tome govorio na jednoj političkoj sednici SPS-a u junu 1998. godine?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Nisam pratio političke sednice. Moguće je da je ideja takva, ali čija je konkretno ideja bila, ja ne znam. Znam ono šta je bilo na terenu i kako je na terenu funkcionisalo.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** To je D142A. Mislim da je to naš dokazni broj ovde, dokazni predmet Odbrane 142. Sećate li se da sam vas na samom početku ispitivanja pitao da li je situacija tokom

devedesetih godina bila takva da je optuženi upravljao svime šta je bilo od nekog značaja u zemlji, od vojnog, a na kraju i policijskog. Da li vi, kad je reč o Kosovu, prihvatate da je odluka o tome kako će se upravljati Kosovom 1998. godine, bila odluka koju je ili doneo ovaj optuženi ili je za takvu odluku bio potreban njegovo pristanak?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja stvarno ne znam. To zaista ne znam. Ja tačno znam kako je funkcionisalo Ministarstvo unutrašnjih poslova na Kosovu i znam da su štabovi Ministarstva na Kosovu i Metohiji funkcionisali od 1990. godine, možda od 1989. godine, a štabovi saveznog ministarstva, od 1981. godine. Dakle mogu da kažem sasvim odgovorno i tačno da, što se Ministarstva unutrašnjih poslova tiče, tamo je organizacija i struktura policijskih organizacionih jedinica praktično ostala nepromenjena od devedesetih godina, pa sve do 1999. godine. Samo se praktično menjao personalni sastav Štaba u Prištini i rukovodioci pojedinih organizacionih jedinica. Ali sistem je ostao nepromenjen svih tih godina.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li možemo da pogledamo sada kratak rezime onoga šta je *Human Rights Watch* rekao o Kosovu 1998. godine. Radi se o dokaznom predmetu 199. molim da se na grafoskop stavi strana 4 engleske verzije, gornji levi ugao. Molim poslužitelja da to stavi na grafoskop, a ja ću da pročitam rezime *Human Rights Watch*-a, to je organizacija koju još uvek niste kritikovali zbog nedostatka pristrasnosti i tu stoji sledeće: "Prva glavna ofanziva Vlade počela je sredinom maja, nekoliko dana nakon što je Milošević pristao da se sastane sa Rugovom (Ibrahim Rugova) u skladu sa zahtevom Sjedinjenih Američkih Država (United States of America). Specijalna policija, zajedno sa jugoslovenskom vojskom, napala je niz mesta i sela na granici sa Albanijom (Albania) na zapadu i to sa posebnom namerom da se raseli stanovništvo sa tog područja. Do tada UČK je primala oružje i nove regrute sa druge strane granice". Da li vi prihvatate ovaj rezime događaja za početak proleća 1998. godine?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ovaj rezime apsolutno nije tačan. Za proleće 1998. godine mogu, koliko se sećam, da kažem da

je jedinu aktivnost koju je policija imala na prostoru Metohije, imala u vezi sa deblokadom komunikacije Peć (Peje) - Đakovica (Gjakove) i jedini i osnovni cilj te operacije bio je taj. Dakle nikakvo raseljavanje, nikakvi napadi na bilo koje naselje, nikakva odmazda prema Albancima. Dakle, jednostavno deblokada komunikacije i omogućavanje bezbednog kretanja između dva grada.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** A ova rečnica: "Do tada je UČK primala oružje i nove regrute s druge strane granice", da li je to tačno?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Za otužje, to je sasvim sigurno, a za regrute, nisam u ovom trenutku siguran. Verovatno je i to tačno.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Pročitaću vam sledeći paragraf: "Mnoga sela na severu od Peći pa do Đakovice na jugu, su granatirana dok su civili još uvek bili tamo. Civili koji su pobjegli od napada, na njih je ponekad otvarana vatra iz snajpera, a jedan još uvek neutvrđen broj ljudi je odveden u pritvor". Da li je to tačno ili nije tačno?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Naselja nisu granatirana u smislu granatiranja koje smo objasnili. Dakle korišćenje policijskog naoružanja imalo je smisao da se eliminiše otvaranje vatre na policiju i da se deblokira put. Mislim da je relativno mali broj ljudi bio uhapšen, a siguran sam da snajpersko delovanje prema civilima nije postojalo.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** U izveštaju dalje stoji da su u tri slučaja helikopteri koji su nosili oznake Crvenog krsta, navodno otvarali vatru na civile. Prema vašim saznanjima, da li se zloupotrebljavala oznaka Crvenog krsta?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Siguran sam da nije. Oznaku Crvenog krsta nosili su samo vojni helikopteri. I ja sam bar dva, tri puta koristio taj helikopter za transport poginulih ili ranjenih policajaca prema Beogradu. I nikada nisam video bilo koje oružje u takvom helikopteru, a rekao sam, bar tri puta sam koristio usluge takvih helikoptera.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** I ovaj paragraf završava sledećem rečima: "Mine su postavljene na strateškim mestima duž granice, takođe i na južnoj granici sa Makedonijom. Većina sela na tom području su opljačkana i sistematski uništena. Stoka je, takođe, ubijana, kako bi se osiguralo da se niko ne vrati u skorom periodu. 15.000 ljudi je prebeglo u Albaniju, a otprilike 30.000 ljudi je otišlo na sever u Crnu Goru". Da li postoji bilo koji deo ovoga šta sam ja pročitao, a koji vi prihvatate kao tačan prikaz?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa ovaj poslednji citat liči na poluistinu. Dakle, bilo je zaista dosta stradale stoke. Bilo je delimičnog pokretanja i internog raseljavanja lica, ali osnovni kontekst ovog citata nije tačan. Dakle, to nije bio cilj ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** A ko je pucao? Ko je ubijao stoku?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa u ... Pa stoka sigurno nije ubijana namerno. Dakle u zoni borbenih dejstava se nalazi stoka. To su livade između naselja u zoni gde teroristi drže određene dominantne tačke i tako dalje. Nije, naravno, bilo previše poginule stoke. Ja sam samo rekao da znam da je bilo poginule stoke, jer sam se kretao tim putem. I to je uobičajen prizor u ratnim dejstvima. Širom Kosova je to bilo.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** I na kraju u vezi sa ovim izveštajem. Tu se tumače aktivnosti Vlade, to je na dnu strane, kao pokušaj da se stane na put podršci građana koju su oni pružali pobunjenicima, a u poslednjem paragrafu na toj strani stoji da većina onih koji su ubijeni i koji su bili povređeni su bili civili i da otprilike njih 250.000 je trenutno raseljeno i da žene i deca žive sa svojim porodicama po šumama i planinama i to bez ikakvog zaklona. Da li vi prihvatate činjenicu da je bio veliki broj žrtava, civilnih žrtava?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Bilo je, već sam rekao, raseljavanja. Ali ovaj broj svakako nije tačan. I svakako da je bilo civilnih žrtava, ali ovaj broj i ovaj obim tog problema, ovde nije realno odslikan, ali cilj apsolutno nije postojao. Mislim da se u ovom citatu takođe pominje "cilj". Rekao sam koji je cilj. To je potpuno jasno.

Naravno da ništa policija niti bilo koji državni organ nije činio protiv civila, ciljno, pogotovo da ih spreči ...

**SUDIJA ROBINSON:** A koja je vaša procena u vezi sa civilnim žrtvama i raseljenim licima?

**SVEDOK STEVANOVIĆ:** Ako se govori o ovom periodu, ova cifra je prevelika zbog činjenice da ta sela, sasvim sigurno, uz komunikaciju nemaju ukupno toliki broj ljudi. Dakle moglo je da bude raseljenih nekoliko hiljada, po meni. Maksimalno, a ne nekoliko desetina hiljada. Ovde se čak pomnije nekoliko stotina hiljada. To je apsolutno nerealno. Moguće je taj ... Ali čak ni tako nije moguće postići taj broj, da se izbegla lica sabiraju svaki dan. Danas ih imamo 10.000, pa sutra 10.000, pa teko neko sabiranje moglo bi da dovede do ovog broja. Ali ukupno raseljenih lica u nekom relativno dužem periodu, ni izbliza nije mogao u tom periodu da bude ovoliko.

**SUDIJA ROBINSON:** Hvala vam.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** A odakle vam ove brojke? Da li je srpska strana vodila neku evidenciju o raseljenim licima?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Rekao sam da je to moja procena. U ovom periodu nemam saznanja da je vođena evidencija. A uostalom, evidenciju je teško bilo i voditi. Moglo se sve svoditi na procene. A odgovorio sam da je to moja procena. Mada sam u tekstu razumeo da je nekoliko stotina hiljada raseljenih.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** 250.000 ljudi. To je procena *Human Rights Watch-a*.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** U desetini sela to je zaista nenormalno veliki broj. Uporedite to sa ukupnim brojem Albanaca na Kosovu, pa ćete videti da to ne može biti realno.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Vi ste od tog trenutka pa nadalje bili blisko povezani sa svim događajima na Kosovu, budući da ste bili član "zajedničke komande", zar ne?



**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja nisam bio član “zajedničke komande”, a bio sam u to vreme značajan broj dana na Kosovu. Niko mi nikada nije rekao da pripadam bilo kojoj komandi, pa ni “zajedničkoj komandi”, a prisustvovao sam u nekoliko navrata na sastancima ljudi za koje smo rekli da se uslovno mogu nazvati “zajedničkom komandom”, ali samo u onom smislu kako sam to objasnio. Mislim da je to bio prvi ili drugi dan mog svedočenja.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** A zajednička komanda se sastajala mal-tene svakog dana, svakog drugog dana, budući da se radilo o telu koje je aktivno radilo.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Da, moja saznanja govore da su se ti ljudi sastajali vrlo često.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Na čijem je čelu bio Šainović ili Minić. I kome su oni direktno raportirali? Optuženom?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja prvo ne znam ko je bio na čelu. Mislim da takva struktura ko je prvi, a ko je drugi nikada nije bila uspostavljena. A kome su oni raportirali, ja ne znam. Ja kada sam tamo bio, ja sam raportirao ministru. General Lukić kada je bio, pretpostavljam, skoro sam siguran da je takođe raportirao ministru. A kome su raportirali gospodin Šainović i gospodin Minić, meni zaista nije poznato.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Vi ste dobijali mnoge izveštaje o raznim aktivnostima iz MUP-a, zar ne? Odnosno od raznih SUP-ova.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja sam bio u prilici da koristim izveštaje organizacionih jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova. Ne uvek, ali uvek kada sam bio u poziciji. Kada sam bio na Kosovu, na primer, nisam mogao da koristim izveštaje drugih sekretarijata van Kosova.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** U redu. Ali da li ste, na primer, saznali za jedinice, odnosno za grupe ljudi koji su radili loše stvari? Podsetiću vas na jednu od tih grupa. Na primer, grupa “Munje”. Da li se

sećate te grupe?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Sećam se različitih naziva. I "Osa" i "Munja" i raznorazni nazivi raznih životinja, insekata, ptica i tako dalje. Ne mogu sada da taj naziv pomenem, povežem sa konkretnom grupom.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Najs, došao je trenutak za pauzu. Napravićemo sada pauzu od 20 minuta.

(pauza)

**SUDIJA ROBINSON:** Izvolite, gospodine Najs.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Evo ja sada ovde pred sobom imam član 83. Mogu da vam dostavim. To je deo dokaznog predmeta 319, tabulator broj 2. Gospodine Stevanoviću, kako bismo nastavili redom, 1998. godine stanovnici na Kosovu su bili izloženi uticaju snaga OVK, da li je to tačno?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Stanovnici Kosova i Metohije bili su pod uticajem i pod pritiskom OVK.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** A s druge strane oni su bili suočeni sa srpskom Vladom koja je bila odlučna u sprovođenju svojih ciljeva?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Da, ali u sprovođenju svojih ciljeva protiv terorizma, a ne protiv građana svoje zemlje.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Srpska Vlada je, u stvari, bila predstavljena preko delegata u zajedničkoj komandi?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Na Kosovu je postojalo Privremeno pokrajinsko izvršno veće i, po mom shvatanju, to je bio organ koji je predstavljao državnu vlast na Kosovu i Metohiji. Možda nisam sasvim u pravu, ali to je moje mišljenje.

**SUDIJA KVON:** Oprostite, molim vas sledeću stranu.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Oprostite, to ne treba da bude na grafos-

kopu. To je samo za sudije. Vi ne sugerišete da je Pokrajinsko izvršno veće imalo stvarnu vlast nad MUP-om ili nad Vojskom Jugoslavije ili bilo šta tome slično, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ne. Pokrajinsko izvršno veće nije imalo vlast nad vojskom i nad MUP-om.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Anđelković je bio član zajedničke komande i Pokrajinsko izvršno veće je, u stvari, odgovaralo zajedničkoj komandi?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Zajedničkoj komandi nije niko odgovarao. Zajedničku komandu su činili ljudi iz različitih struktura istog nivoa i zajednička komanda se, njen rad se svodio na, kako sam rekao, razmenu informacija, na horizontalnu koordinaciju i saradnju različitih državnih organa, uključujući i policiju i vojsku i Izvršno veće Kosova i Metohije i predstavnike drugih državnih organa iz Beograda.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da se vratim na svoje prethodno pitanje. Srpska Vlada je bila odlučna u ostvarivanju svojih ciljeva, a građani Kosova, odnosno građanin Kosova ako nije bio izložen pritisku ili nasilju od strane OVK, bio je, u stvari, suočen sa odlučnom, da tako kažem, policijskom državom, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Građani Kosova i Metohije nisu bili suočeni sa policijskom državom. To ponavljam nekoliko puta. Teroristi su bili suočeni sa delovanjem države protiv terorizma, a građani su se nalazili u takvom ambijentu i svakako da je ukupna ta situacija morala da ima oderđeni uticaj na njih.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ako je građanin Kosova, recimo, bio suočen sa jednim srpskim policajcem, taj srpski policajac bi, u stvari, predstavljao apsolutnu vlast s kojom je on morao da se nosi, budući da nije mogao nikom drugom da se obrati?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Prvo, građanin Kosova, u principu, nije bio suočen sa policijom. Policija je bila na strani građana, a protiv terorizma i kriminala i svih drugih oblika ugrožavanja bezbed-

nosti države na Kosovu i Metohiji.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ako bi policajac zaustavio nekoga na ulici i rekao: "Pođite sa mnom u policijsku stanicu" i ako ne bi naveo nikakve razloge, ta osoba, dakle građanin, ne bi imao drugog izbora, već da se povinuje tome, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa isti je odnos na celoj teritoriji republike kao što je bilo i na Kosovu, dakle policija, u skladu sa svojim ovlašćenima, ima pravo da pozove građanina u policijsku stanicu, naravno kada se ispune uslovi za to. Ništa u odnosu na građane na Kosovu i Metohiji nije bilo neuobičajeno, nego što se radilo u ostalim delovima Republike Srbije. Možda nisam dobro razumeo pitanje?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Postaviću vam sledeće pitanje. Da li je nivo nasilja koji je građanin Kosova mogao da očekuje u nekoj proseknoj policijskoj stanici bio znatno veći nego, recimo, u nekoj drugoj policijskoj stanici u Srbiji?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ako pod pojmom "nasilje" podrazumevamo nedozvoljenu protivzakonitu silu, onda su ekscesna ponašanja policije na Kosovu i ostalim delovima republike mogla da se izjednače, izuzev činjenice što je prilikom sukoba sa teroristima na Kosovu i Metohiji bilo više slučajeva da su određene posledice trpeli i građani, što u Srbiji nije bio slučaj, ali u principu, ekscesno nasilje policije prema građanima je bilo moguće i na Kosovu i van Kosova.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Molim vas da pogledamo ovaj dokument. To je dokazni predmet 320, tabulator 9. Ono šta vam ja tvrdim jeste da Kosovo sredinom devedesetih godina, oni koji su bili, dakle, suočeni s policijskom državom, da je sama struktura bila još opasnija, budući da je policija zajedno delovala sa ilegalnim grupama, sa paravojnim grupama jedne ili druge vrste. Da li ste dobili originalni primerak ovog dokumenta, gospodine Stevanoviću? Radi se o dokumentu iz MUP-a Republike Srbije, datum je 24. jun, iz Peći i tu stoji

da je to zveštaj o merama i akcijama preduzetim kako bi se zaštitila oštećena i napuštena imovina i o legalnosti akcije policije tokom akcije "Grom". I tu stoji: "Tokom gorepomenutog perioda, tri voda Treće čete 24. odreda specijalne policijske jedinice", zaustavićemo se tu. Posebne jedinice policije su, u stvari, jedinice MUP-a, vaše organizacije, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Da.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Javne bezbednosti?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Tačno.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** "Bile su direktno podređene Jedinici za specijalne operacije. Dok smo mi izvodili ovu operaciju, komandir voda Vidomir Šalipur je ranjen". Šalipur je bio pripadnik paravojne grupe "Munja", zar ne? I to se može videti na raznim mestima. Postoje dokazi o tome. Recite nam šta je vaša policijska grupa radila uopšte s nekim poput Vidomira Šalipura?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Prvo, sad sam se podsetio, ja mislim da je taj naziv, kako ste rekli, "Munja" pripadao jednom policijskom odeljenju iz Peći u čijem sastavu je bio i ovaj gospodin Šalipur, ali on je bio pripadnik aktivnog sastava policije. Prema tome, sasvim sam siguran da on nije pripadao nikakvoj paravojnoj grupi. A u to vreme, različite policijske, pa i vojne jedinice, su davale sebi određene nazive. Najčešće je to bio slučaj po osnovu pozivnog znaka iz imenika radio veza, pa ona jedinica koja je imala, na primer, pozivni znak "Jastreb" ili "Soko" ona je kroz duže vreme sebi pripisivala taj naziv, koji je uzela iz imenika radio veza. Verujem da se taj naziv "Munje" odnosio na to odeljenje iz sastava Posebne jedinice policije iz Peći, kome je pripadao gospodin Šalipur, ali tvrdim sigurno da nije reč o bilo kojoj grupi van sastava policije i van sastava PJP. Čak nije reč ni o rezervnom sastavu PJP.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Molim da se zaustavite kako bismo pogledali ovu fotografiju i legendu iz "Po naređenjima" (Under Orders) ...

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Miloševiću izvolite.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Molim primerak dokumenta koji je dat svedoku.

**SUDIJA ROBINSON:** Da. Molim da se dostavi jedan primerak gospodinu Miloševiću. I to bi trebalo da bude praksa.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Nisam još dobio ni onaj koji ste rekli da mi se da na samom početku.

**TUŽILAC NAJS:** Molim da se ovo stavi na grafoskop. Da, optuženi će dobiti dokumenta.

**SUDIJA ROBINSON:** Uključujući i onaj za koji vam je rečeno da mu date.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da, pronaći ćemo taj dokument pa ćemo da mu dostavimo. Evo ovde imamo nešto u vezi sa "Munjom". Evo šta piše ovde u legendi: "Svedoci su identifikovali čoveka na desnoj strani kao Nebojšu Minića, poznatog po nadimku 'Mrtvi'. On je upleten u ubijanje šest članova porodice u Peći 12. juna. S leve strane je Vidomir Šalipur, policajac iz Peći i navodni šef bande "Munja". Da li vam banda "Munja" ...

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Najs, zaustavite se. Nisam zadovoljan ovim načinom dostave dokumenata optuženom. Da li je ovaj dokument dostavljen optuženom?

**TUŽILAC NAJS:** Pa ukoliko poslužitelj stavi dokument na grafoskop, onda može da da jedan primerak optuženom. Čim dobijemo kopije jutrošnjeg dokumenta, onda ćemo da ga dostavimo.

**SUDIJA ROBINSON:** Morate da imate na umu da je to možda njemu potrebno za dodatno ispitivanje.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da, naravno. Gospodine Stevanoviću, što se tiče bande “Munja”, recite nam da li je Šalipur bio na čelu te bande ili neke druge bande?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Molim vas, gospodine tužioče, taj naziv “banda” je svakako uvredljiv. Reč je o jedinici sastava Posebnih jedinica policije. Reč je o aktivnom policajcu ili rukovodiocu, nisam siguran. Dakle, takva organizaciona jedinica ili formacija policije nikako ne može da se nazove bandom. Banda je grupa koja vrši krivična dela po principu organizovanog kriminala, a o ovom drugom imenu nemam nikakva saznanja. Moguće da takođe pripada policiji, ali u ovom trenutku nemam takva saznanja. Dakle reč je ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Samo da vam skrenem pažnju na nešto. U objavljenom materijalu, dakle u ovom dokaznom predmetu kojim se sad bavimo, tu stoji da je vođa grupe “Munja” koja je 12. juna 1999. godine ubila šest pripadnika jedne porodice, uključujući i decu koja su imala pet, šest, sedam, 12 i 13 godina. Da li je to neki zločin u vezi sa kojim ste vi sproveli istragu?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Nije mi poznat taj zločin. Naravno ako se taj zločin desio, da je on zločin. To ja nikada nisam sporio, niti sporim sada, ali da li je taj citat dokaz ili dokazan slučaj ili je to samo informacija iz jednog izvora?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Hvala vam. Molim da se svedoku dostave beleške sa sastanka “zajedničke komande”. Molim ... Evo imamo dokument i za grafoskop i za optuženog. Dakle sastanak “zajedničke komande” za Kosovo i Metohiju. Imamo primerak u originalu, za vas, gospodine Stevanoviću, a imamo i jedan primerak u engleskom prevodu za grafoskop. Mislim da će to da bude dovoljno. Hteo bih samo da pogledamo nekoliko delova ovog dokumenta. Pre svega

29. jul, original, dakle 29. jul, gospodine Stevanoviću. Molim poslužitelja da stavi stranicu 25, a ukupno ima 164 strane. Gospodine Stevanoviću, da li imate sad pred sobom dokument koji se odnosi na 29. jul 1998. godine?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Imam 30. jul. Verovatno da je ovo pre toga 29. jul.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da. I videćete tu da stoji ime generala Pankovića, početak sastanka i tu je zabeleženo da je on rekao sledeće: "Još uvek postoji jedno područje između sela Crnoljevo (Carraleve) i Dulje (Duhel) koje treba očistiti."

**prevodioci:** Prevodioci napominju da nemaju original dokumenta.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Hteo bih da vam postavim dva pitanja u vezi sa ovom stranom. Nekoliko redova niže stoji: "Cilj iz faze 1 je ispunjen i mi možemo da budemo zadovoljni". Da li se sada sećate koje su to bile tri faze od kojih se sad ovde spominje prva faza?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Meni je ovo možda malo raniji datum, jer ja znam za postojanje tri ili četiri faze suzbijanja terorizma tokom 1998. godine koje su bile operacionalizovane u jedinstvenom planu suzbijanja terorizma o kome sam govorio na jednom od prethodnih dana, ali u ovom trenutku nisam siguran da li se to odnosi na to. Ne znam na šta bi se drugo odnosilo, mada mi se čini da je datum malo raniji od onog vremena kada bi to trebalo ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Moje drugo pitanje je: šta znači ovo "očistiti"?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** I na to pitanje sam, u principu, odgovorio. Taj pojam "čišćenje" označava isključivo čišćenje teritorije od terorista i ima jedno drugo značenje, a to je čišćenje teritorije u smislu asanacije, kako je jedan od sudija zapazio pre izvesnog vremena.



**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Vi ste čuli rezime aktivnosti u mesecu maju onako kako je to opisala organizacija *Human Rights Watch*. Ovo je nekoliko meseci kasnije. Da li ste sigurni da ovde "čišćenje", odnosno "očišćen" nema jedan daleko negativiniji prizvuk, odnosno da se radi o "čišćenju ljudi", dakle da se oni isteraju.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Nikako taj pojam "čišćenje" ne može da se dovede u vezu sa čišćenjem teritorija od ljudi ili od građana bilo koje pripadnosti. Može da se dovodi samo u vezu sa čišćenjem teritorije od terorista. To je smisao, stav i politika koja se može vezivati za taj pojam. Naravno da svaki pojam može da se dovede u negativan kontekst i samo je dovoljno biti pristrasan pa svaki pojam dovoditi u onakav kontekst kakav kome odgovora.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dobro. Hvala vam na odgovoru. A sada, molim vas, pređite na 12. avgust u originalu. Dakle 12. avgust, prva beleška koja se odnosi na gospodina Šainovića. Za poslužitelja to je stranica 50 od 164. Gospodine Stevanoviću, poverujte mi na reč, ovo je sastanak na kome ste vi bili prisutni. Vidimo da se spominjete na kasnijim stranicama. Ne morate da brinete u vezi s tim. Ovo šta sada gledate, nešto malo niže molim, da, da, dakle ova druga beleška gospodina Šainovića. Vidimo da on kaže ovo: "U pojasu na granici vojska treba da pogleda svoje obaveze. U tom području policija treba da pokrije svu teritoriju i da je konsoliduje. DB", dakle Državna bezbednost, "treba da pokrije i obezbedi treće područje". Zar ova beleška jasno ne pokazuje da je zajednička komanda bila komanda i da je bila u okviru civilnih vlasti?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa po meni ne pokazuje. Može se samo govoriti o načinu izražavanja ili o načinu vođenja beleški. To je moglo biti samo mišljenje gospodina Šainovića, ali nikako nalog za postupanje policije i vojske. Za bilo koje postupanje policije, nalog je mogao da da general Lukić, a njemu ministar u to vreme i kada je reč o suzbijanju terorizma, a ovde je očito reč o tome. Dakle general Lukić nije takav ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Oprostite, hoćemo li u ovim beleškama

bilo gde da pronađemo belešku u kojoj se Lukić protivi tome da mu Šainović daje instrukcije, ili Minić? Da li se vi sećate toga? Vi ste bili na mnogim od tih sastanaka. Hoćemo li da pronađemo nešto tako ili ćemo uvek da pronađemo da ono šta Minić i Šainović kažu, da se to i dogodi?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa ja zaista ne mogu lako da odgovorim na to pitanje, jer bi to zahtevalo analizu kompletnog materijala. Dakle da bih odgovorio, važno bi bilo videti da li je to šta je gospodin Šainović rekao da treba uraditi, zaista i urađeno sledećeg dana i ko je izdao naređenje. Iz ovoga materijala ja ne mogu to da vidim. Ne mogu da napravim takvu vrstu analize, ali znam da je za bilo koje ozbiljnije zadatke policije u vezi sa terorizmom, nalog morao da izda ili štab ili sekretarijat ili ministar preko štaba ili preko sekretarijata. Dakle nije se moglo izvršiti naređenje gospodina Šainovića ili gospodina Minića.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ko je imao ovlašćenja da izdaje naređenja? Jeste li vi imali ovlašćenje da izdajete naređenje kao pomoćnik ministra?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Nisam imao ovlašćenje da izdajem naređenje.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Okrenimo sada sledeću stranu. To je prva beleška koja se odnosi na vas. Evo vidimo da ste vi rekli: "Treća i četvrta nisu učestvovala i trebale bi da se angažuju". Zatim upada Minić i onda pri dnu strane Minić, pod brojevima 8 i 9 kaže: "Izbeglice i civili žele", zatim je nešto nečistljivo "na nas takvu humanitarnu katastrofu, ali mi moramo na njih da apelujemo da se vrate svojim domovima. Tamo će se odigrati glavni udari". Da li se sećate šta je to značilo?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Apsolutno se ne sećam te rečenice, a ni sada ne znam šta bi ona trebala da znači.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Šta bi moglo da znači ovo: "glavni udari

na njihove domove”, tako barem piše na engleskom.  
**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Stvarno ne znam.

**SUDIJA ROBINSON:** Izvolite, gospodine Miloševiću.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Pa ovde nigde ne piše “glavni udari na njihove domove”, kako gospodin Najs želi da predstavi.

**SUDIJA ROBINSON:** A šta piše?

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Pa vrlo teško čitam rukopis, ali izbeglice i civili se pominja. Govori da ih ubede da se vrate kućama. To je nespojivo sa udarima na njihove domove. Možda general Stevanović može bolje da pročita ovaj rukopis, ali ...

**SVEDOK STEVANOVIĆ:** Pa ne mogu. Ne mogu zaista. Ne mogu da pronađem red u kome se to kaže.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** To je na sledećoj strani 8, tačka 8: “Izbeglice i civili, moramo ih”, nešto, “pozivati za povratak kućama”.

**TUŽILAC NAJS:** Možda to može da se obavi u dodatnom ispitivanju kada optuženi to može temeljnije da prouči.

**SUDIJA ROBINSON:** Da, gospodine Miloševiću, vi to možete da obradite u dodatnom ispitivanju.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Gospodine Stevanoviću, sledeći datum je 26. avgust. Imamo još nekoliko takvih. Časni sude, ovo su, naravno, dokumenti koji bi oduzeli jako puno vremena da prođemo kroz sve njihove detalje, ali, naravno, stoje vama na raspolaganju. To je strana 74 na engleskom. Za vas, gospodine Stevanoviću, to je, čini mi se, druga strana, tamo gde govori gospodin Radović. Nešto niže dole. Da. Radović govori, ne znam jeste li to pronašli u originalu. Naši prevodioci su uspeli da dođu do sledećeg: “16.000 do 17.000

ljudi potražilo je utočište u Albaniji, a 40.000 ljudi izbeglo je u Crnu Goru". Zatim se govori o novinaru Batonu (Batun), kaže da Klaus Kinkel (Klaus Kinkel) gubi, da će njegova teorija o autonomiji najverovatnije propasti. Nešto zatim o Miloševiću. Međutim, mene najviše zanima ovo što piše o izbeglicama, jer to govore ljudi koji su pisustvovali na tom sastanku. Da li se vi sećate diskusije o ovolikom broju izbeglica?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja sam utrošio vreme da bih pronašao taj citat, pa nisam baš sasvim dobro vas pratio, ali to je prva strana, jelte, Radović, 26.?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** To je prva beleška koja se odnosi na gospodina Radovića, ne, druga beleška koja se odnosi na Radovića. Verovatno je na drugoj strani ili tu negde. Ima tačkice, dakle 16.000 do 17.000 ljudi potražilo je utočište u Albaniji, a 40.000 u Crnoj Gori.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** To je avgust mesec. Ako to piše, u ovom trenutku stvarno nemam razloge da sumnjam, ali ne mogu zaista da nađem gde to piše.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Od čega su bežale ove izbeglice?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa 26. avgust, prema mom sećanju, to je bilo vreme nekoliko antiterorističkih akcija na području Metohije, pre svega i vrlo je moguće da to ima veze sa tim antiterorističkim akcijama. Ali ponavljam, ne mogu sada to da pozicioniram po vremenu, niti mogu da pronađem tačno šta je rekao. Polazim od toga da je to zaista rekao.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Okrenite sada sledeću stranicu. Mislim da je to stranica gde je pri vrhu vaše ime, a na engleskom je to 75. stranica. Vidite li prvu belešku koja ide uz vaše ime. To je ono šta ste vi rekli, isti datum.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa da li je moguće da su kod mene izmešani ... Ja zaista ne mogu da nađem svoje ime tu nigde. Reč je o 20. avgustu, o 26. avgustu, izvinjavam se.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da, o 26. avgustu, 20.00.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Radović, Gajić, pa ponovo Radović, pa Šainović. Aha, ima, da. Našao sam.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Vi tu kažete: “Veliki pokret civila blizu” nekog mesta, puno ime mesta nije napisano “ako nastavimo, imaćemo opšti pokret civila” i onda ako pogledate nešto niže, neko ko nije identifikovan, njegovo ime nije identifikovano, ali vidimo šta je rečeno. Ta je osoba rekla sledeće: “Povratak civila uz priznanje Srbije bez oružja, ali će policija držati red”. Jeste li pronašli to?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ne.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Možete li da nam date bilo kakvo objašnjenje? To je pri dnu strane. Naravno, original je vrlo teško čitati i prevedeno je samo ono šta su prevodioci mogli da pročitaju. Dakle vi ne možete da date nikakvo objašnjenje za taj period godine 1998., koje bi nam rekao zašto bi toliko mnogo hiljada ljudi, prema proceni ljudi prisutnih na tom sastanku, potražilo utočište u Albaniji i Crnoj Gori?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Da li mi možete reći još jednom koji je to broj ljudi?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** 16.000 do 17.000 u Albaniju i 40.000 u Crnu Goru.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja verujem da je to period, kako sam već rekao, antiterorističkih akcija u zoni Metohije i moguće je da ovi podaci imaju veze sa onom operacijom o kojoj sam pričao, kada sam objašnjavao povratak nekoliko desetina hiljada ljudi u svoja sela iz mesta Istinić (Isniq). Dakle moguće je, ali stvarno ne mogu datum da pozicioniram na pravi način. A moguće je takođe, u tom vremenu je realno da je bilo pomeranja građana. Ne sećam se ovog podatka sa tog sastanka, iako je očigledno da sam tamo prisustvovao, tako da u vezi sa tim nemam neki dodatni komentar.

**SUDIJA ROBINSON:** Možete li da objasnite kako bi jedna antiteror-

istička operacija prouzrokovala da ljudi beže?

**SVEDOK STEVANOVIĆ:** Pa ja sam, gospodine sudija, više puta pokušao da objasnim razloge pokretanja građana. Tamo gde su oružani, gde su sukobi policije i terorista, po pravilu se građani pokreću, a način i razlozi zbog koga se pokreću, takođe sam ih objasnio i zbog sopstvenog straha i želje da se sklone na bezbednije mesto dok neka antiteroristička akcija traje. Objasnio sam slučajeve u kojima teroristi pokreću civile, kako bi stvarali utisak o humanitarnoj katastrofi. Objasnjavao sam razlog kada teroristi pokreću civile radi sopstvene zaštite. Govorio sam vam da su neke organizacije međunarodne sprečavale našu aktivnost da vratimo civile. Dakle čitav splet okolnosti kod izvođenja antiterorističkih aktivnosti izazivao je to pokretanje. Ono je za nas, naravno, bilo nepoželjno i činili smo sve da se ono svede na minimum i da se ljudi što pre vrate u svoja mesta. Ali je, ali je *de facto* takvih pokretanja bilo i 1998. godine.

**SUDIJA ROBINSON:** Hvala.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** A drugi razlog za tako veliki pokret stanovništva je to da se pod izgovorom onoga šta je možda bila legitimna akcija protiv OVK, da su srpske snage, policija i vojska Jugoslavije primenile politiku "spržene zemlje" koju je ranije, na primer, spomenuo gospodin Bakali.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** To je apsolutna izmišljotina i nema nikakve veze sa istinom. U to budite sigurni.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dobro. Pa hajde onda da uporedimo dve stvari: okrenimo 27. avgust. To je, mislim, poslednja beleška koja će nam trebati iz ovog dokumenta. Dakle prva strana 27. avgusta. Prva beleška generala Lukića. Vrh strane, molim. Da, to je dobro. U redu. Evo ovde, pri kraju prvog bloka ... Uzgred rečeno, neko je pravio beleške na tim sastancima, gospodine Stevanoviću, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** To je očigledno, ako je ovo

originalna kopija.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Hvala. Ovde stoji: “Komunikacija Suva Reka (Suhareke) - Orahovac (Rahovec) je otvorena bez većih” i onda nečitljivo. Dakle to je beleška sa sastanka. A sada, gospodine Stevanoviću, čujte šta je ovde u svom svedočenju izjavio lord Ešdaun (Paddy Ashdown) za koga ste vi čuli i koji je rekao šta je on video 27. avgusta. To su strane 2, 3, 4, 5 i dalje u zapisniku. Rekao je da je došao da vidi Suvu Reku: “Celu dolinu koja izgleda kao jedna vrsta amfiteatra u tom području” ... Uzgred rečeno, gospodine Stevanoviću, da li se sećate geografskog oblika područja Suve Reke?  
**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Sećam se.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li opis koji je dao lord Ešdaun da Suva Reka leži u jednoj vrsti amfiteatra, da li se taj opis poklapa sa vašim sećanjem?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Može da se kaže tako.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Hvala. Dakle kako biste to mogli da vizuelizirate dok ja čitam ono šta je rekao lord Ešdaun, on kaže da je bio šokiran onim šta je video, baš kao i britanski ambasador kog je jugoslovenska Vlada informisala da su operacije protiv sela u Drenici na Kosovu zaustavljene jedan ili dva dana ranije, a ono šta je on video je bio jedan ceo amfiteatar brda u kom je svako selo gorelo i oni su obojica čuli i videli izveštaje o tome da se granatira i videli su eksplozije. Možete li sada da objasnite beleške koje smo videli i vašu tvrdnju da su se sve snage dolično ponašale i onda, možete li da objasnite iskaz lorda Ešdauna o onome za šta on kaže da je tačno?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa opis je, iako se čini konkretnim, ipak uopšten. Dakle u tom regionu, u ovo vreme, po mom sećanju zaista je bilo sukoba sa teroristima. Ponoviću još jednom: siguran sam da nije bilo granatiranja sela. Taj, taj ... Ta formulacija je neodgovarajuća za sve ono šta ja znam o tim akcijama. Vrlo je moguće da je antiteroristička akcija obuhvatala širok prostor i taj, kako ste nazvali, “amfiteatar”, obzirom da je on geografski tako

postavljen, da se mora i da je poželjno da se jednovremeno izvode antiterorističke operacije na jednom prostoru koji čini jedinstvenu geografsku celinu. Moguće je takođe da je u određenom broju sela bilo moguće videti dim od paljevina. Skoro da nije prošla nijedna antiteroristička akcija da taj fenomen nije u manjoj ili većoj meri prisutan, ali se ne može govoriti da je ceo amfiteatar goreo i da je u celom amfiteatru granatirano ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Zaustavimo se ovde. Vidite, vi to možda i ne znate, ali lord Ešdaun ima vojničko iskustvo, a njega je, osim ambasadora, pratio i još jedan vojnik i on je Sudu rekao da je, prema njihovoj proceni, artiljerija gađala sa kote Donje Blace (Blace e Ulet), nekih sedam do 10 kilometara od samih sela. On je, nadalje, objasnio da su oni mogli da čuju i vide udare projektila. Da su mogli da čuju tutnjavu artiljerije. Po njihovoj proceni, radilo se najverovatnije o tenkovima T54, a sigurno se radilo o tenkovskoj vatri i artiljeriji od 120 milimetara, možda čak i 150 milimetra. On je takođe dodao i to da je bilo i minobacačkih udara koji imaju karakteristične zvuke. Prema njihovoj proceni, radilo se o 82 milimetarskim ili možda 120 milimetarskim minobacačima. To su dokazi. Da li se to radilo kosovskim selima pod izgovorom borbe protiv OVK?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ništa se nije radilo pod bilo kakvim izgovorom. A šta se radilo, objasnio sam više puta. Ja ne sporim činjenicu da je u određenim antiterorističkim operacijama korišćena artiljerija i minobacači, nekada i bestrzajni topovi, nekada možda i tenkovi. Ja nisam video korišćenje tenkova lično, ali sve šta je korišćeno od naoružanja koje ste rekli, siguran sam da je korišćeno radi ostvarivanja legitimnog cilja. Dakle ne radi granatiranja sela, već radi neutralisanja terorista i terorističkih linija. Artiljerijska vatra o kojoj pričamo, uglavnom je korišćena po potpuno otvorenom prostoru i po fortifikacijski uređenim prostorima terorista. Da li je u tome bilo izuzetaka, da li je gađan konkretno neki objekat koji je bio uporište ili gnezdo terorista, to u ovom trenutku ne mogu da kažem. A uostalom, sve šta kažem, pričam na osnovu logike i na osnovu opšteg znanja. O ovoj konkretnoj akciji nemam lična saznanja.



**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Uzgred, kad je reč o oružju policije, da li sam vas dobro shvatio? Da li ste vi rekli da je policija imala protivavionsko oružje?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa imala je protivavionske mitraljeze, najčešće na oklopnim transporterima.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Jesu li ti mitraljezi korišćeni za pucanje po kućama tokom akcija protiv OVK?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Moguće je da su korišćeni samo za neutralisanje grupa terorista ukoliko su se nalazili u objektima, a objekti su mogli biti i kuće i neki drugi objekti.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Kad kažete “neutralisanje”, mislite na “likvidiranje”, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ne mislim likvidiranje u smislu da se ubiju, već u smislu da se odbije protivpravni napad. A pojam “likvidiranje” takođe ima i šire i uže značenje i ne znači samo “ubiti”. Likvidirati terorizam, pored ostalog znači i to ako mirnim putem predaju oružje i raspuste organizaciju. Time je terorizam likvidiran.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li vam se možda nekada učinilo da je neproporcionalna sila koristiti protivavionski mitraljez po kući u kojoj se nalaze ljudi?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Po kući u kojoj se nalaze ljudi, odnosno građani, da, ali po kući iz koje se otvara vatra na policiju, ne.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Pa da vas onda samo pitam još jednu stvar iz ovog dokumenta. Strana 128 na engleskom. 25. septembar. Pokušajte to, molim vas, da pronađete u originalu. Jeste li pronašli 25. septembar?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Samo trenutak. Da, to je samo jedna strana, ako dobro prepoznajem.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Mislim da ako okrenete tu prvu stranu, da ćete da nađete drugu belešku generala Pavkovića. To je strana 129 na engleskom jeziku. Jeste li pronašli belešku koja se odnosi na generala Pavkovića za 25. septembar koja počinje rečima: “Operacija u području Donjeg Obrinja (Obri e Ulet) i Gornjeg Obrinja (Obri e Eperme) je završena. Otpor je bio jak, ali ova grupa je stisnuta u manje područje. Činjenica da JSO nije učestvovao u tome dovela je do sledećih posledica” i tako dalje

**prevodioci:** Prevodioci napominju da nemaju originalni tekst.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Možda bih trebao da pročitam i ono šta tu nakon toga stoji: “Nakon smrti jednog policajca iz snaga MUP-a, operacije su privremeno zaustavljene. Akcije sa juga doprinele su završetku” i onda nešto niže piše: “Nastaviti sa čišćenjem sutra” i na kraju: “Gubici neprijatelja oko 200 ljudi”. Prvo, recite mi da li se vi lično sećate tog incidenta ili ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa ne znam zaista na koji se misli incident, ali ja, nakon 21. septembra imam 25. septembar, a to je samo jedan pasus na jednoj strani, pa imam utisak da ne čitamo isti dokument ili istu stranu.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Izvinjavam se, to je 26. septembar, ja sam pogrešio. Dakle to je 26. septembar. Ako pogledate ono šta piše pod 26. videćete ovaj pasus koji sam pročitao pod imenom generala Pavkovića.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Da, to sada vidim.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li vi mislite da je 200 mrtvih u Suvoj Reci, a to je ono šta tu piše da se dogodilo do 26. septembra, da li mislite da to pokazuje proporcionalni ili neproporcionalni odgovor silom?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa to bih mogao da odgovorim kada bih znao koji prostor je obuhvaćen antiterorističkim akci-

jama i koliko su one trajale. A iz ovoga šta ste pročitali, ako sam dobro pratio, to se uopšte ne odnosi na Suvu Reku, jer Donje Obrinje je, mislim da se dobro sećam, u opštini Orahovac ... U opštini Glogovac (Gllogoc), a to je potpuno preko jedne velike vododelnice u odnosu na onaj amfiteatar koji ste pominjali.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Apsolutno ste u pravu. Sada smo prešli na drugo područje. Sada se bavimo Obrinjem, Gornjim i Donjim. Da li vam se čini da je za područje Obrinja gubitak od 200 života neproporcionalna upotreba sile?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Prvo, vrlo mi je problematičan taj broj i verujem da taj podatak nije tačan. Prosto me čudi da bi general Pavković rekao taj broj. To je verovatno neka procena.

**SUDIJA ROBINSON:** Koliki je, otprilike, broj stanovništva u tom kraju?

**SVEDOK STEVANOVIĆ:** Pa zavisi, gospodine sudija, koji se prostor obuhvati. Ali ako govorimo samo o ta dva sela, onda tu može biti sedam, osam, najviše 10.000. Ali sasvim sam siguran da tako mali prostor jednom antiterorističkom akcijom nije obuhvaćen, ukoliko je reč o jednoj antiterorističkoj akciji i nije reč samo o konkretnoj grupi.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Vidite, razlog zbog čega sam ovo naveo kao primer za vas jeste što je gospodin Abrahams svedočio. On radi za *Human Rights Watch* i on je sačinio neke od njihovih izveštaja i posetio i Gornje i Donje Obrinje i to 29. septembra, dakle nekoliko dana kasnije i to sa čovekom po imenu Bukert (Peter Bouckaert). Kada su oni stigli tamo, tela su iznošena, kako bi se sahranila. Tu je bilo i telo bebe od 18 meseci. U šumi je bilo sedam tela, pet žena i dvoje dece koji su preminuli od rana na glavi. Oni su razgovarali sa lokalnim stanovništvom i iako je bilo jasno da je bilo borbi na tom području, takođe je jasno da su pripadnici porodice Delilaj (Delilaj) bili ubijeni. Dakle, radilo se o civilima koji su zatražili zaklon u šumi. Ovde vidimo da se otprilike 200 žrtava spominje, prip-

isuju se neprijateljima, a vidimo da se takođe na osnovu istrage na licu mesta sugeriše da su nedužni i mladi civili bili ubijeni. E sad, da li vam to ipak izgleda kao jedna neproporcionalna upotreba sile?  
**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ubistvo tih pet, šest civila, ne znam koliko je po tom nalazu, je nesporno krivično delo i zločin i to ne treba nikako dovoditi u vezu sa eventualno poginulim pripadnicima terorističkih grupa, ali taj nalaz, koliko ja vidim, nije potvrdio ovih 200 poginulih.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Oni su, takođe, posetili i Gornje Obrinje, odnosno odatle su otišli za Glogovac gde su čuli da je 13 muškaraca pogubljeno i to da su bili postrojeni u jednom dvorištu i bili pogubljeni. Međutim, takva pogubljenja ne mogu da se opravdaju, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Apsolutno, ali sami ste rekli oni su to čuli, što znači da nema provere takvog podatka.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da, ali možda se to uklapa sa velikim brojem žrtava o kojima je general Pavković govorio za zapisnik.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja sam rekao da je to najverovatnije nekakva procena, a sami ste tim dokumentom izbrojali najviše 10, koliko sam ja uspeo da pratim, što je apsolutno neproporcionalno ovoj proceni. I, naravno, niste ... Nabrojani su samo civili, što je, naravno, nesporno, zločin.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Neću sada više da se bavim ovim brojnim dokumentima. Moraću, na žalost, sutra da se vratim na njih, ali pre toga hteo bih da nam pomognete u vezi sa nekim opštim informacijama. Prvo Račak (Recak). Optuženi vam je postavio mnoga pitanja u vezi sa Račkom i predočio mnoge dokumente preko vas. Recite nam da li možete da nam pomognete u vezi sa onim šta se desilo u Račku ili ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Najveći deo činjenica koje su meni poznate, ja sam već rekao u odgovorima na pitanja Odbrane. Možete vi meni pomoći da mi eventualno postavite neka dodatna

pitanja, a ja ću svakao reći ono šta znam.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Pre svega, pogledajmo kartu. U stvari, ne radi se o karti, radi se o snimku iz vazduha. S obzirom na vaše iskustvo iz policije i prethodno iskustvo iz vojske, recite nam da li vi možete da pratite snimke iz vazduha?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Mislím da mogu.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Pogledajte ove snimke pa da vidimo da li želite da pogledate jedan od tih snimaka i onda biste možda, koristeći se ovim pokazivačem, mogli da nam kažete, u stvari, šta se desilo u Račku, jer to je ono šta bih ja hteo da čujem od vas. Ako vam snimak iz vazduha ne bude pomogao, recite mi pa ćemo onda pokušati na neki drugi način, ali ako snimak iz vazduha pomaže, budući da slika ipak vredi više nego hiljadu reči, stavite to na grafoskop pa nam onda recite i pokazivačem pokažite šta se desilo?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja ću, naravno, staviti na grafoskop, ali je važno da ponovim da ja nikada nisam bio u Račku i najbliže gde sam bio, to je mesto Štimlje (Shtime). Dakle nisam bio na licu mesta da bih konkretno mogao bilo šta da objašnjavam na mikro prostoru. Dakle ja to znam iz informacija koje imam, iz dokumenata koje sam čitao, a znam načelno gde se nalazi to selo u odnosu na meni poznata veća mesta i ovde, naravno, iz tog opšteg znanja imam utisak da je ovo ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** U redu.

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** ... da je ovo put Štimlje - Crnoljevo - Đulje. Ako sam u pravu, onda bih možda mogao malo da se orijentišem. A ovo je put koji verovatno vodi prema selu Račak, ali ne znam šta je od ovih naselja Račak i da li je sve to Račak.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** A po vašem mišljenju, šta se desilo u Račku? Opišite to rečima i koristite se i kartom. Ja znam da, naravno,

vaši izvori saznanja potiču iz raznih dokumenata, ali ste neke stvari sigurno i čuli. Recite nam sada šta se tamo desilo?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja, naravno, sada teško mogu da koristim ovaj snimak, pošto ne znam tačno gde se šta desilo i ne znam pravce nastupanja jedinica, odnosno jedinice. Dakle, teško bih mogao da rekonstruišem sam događaj na aero foto snimku, a iz informacija koje imam iz predmeta koje sam pogledao, dakle reč je o akciji hapšenja terorističke grupe koja je imala tu štab ili podštab, nakon nekoliko nasilnih akata u kojima je bilo povređenih i poginulih. Što se dinamike tiče, dakle jedinica je, kako ja imam saznanja i u samom prilasku mestu, napadnuta, ali nisu napadnuti svi delovi te jedinice, nego određeni delovi. Nakon prilaska selu, došlo je do vatre koju su izazvali teroristi, već smo čitali neke citate iz dokumenata, a zatim je došlo do sukoba u određenoj užoj zoni ili na određenoj liniji. Ja naravno ne mogu da kažem kakav je bio odnos policijskih položaja i položaja terorista, jer prosto nisam bio, nemam neposredni opažaj na licu mesta. U tom, dakle, sukobu desilo se to šta se desilo i, naravno, nakon događaja znam orijentaciono red postupaka i sve probleme koji su vezani za taj događaj: pokušaj vršenja uviđaja u nekoliko navrata ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da se zaustavimo samo na trenutak ...

**SUDIJA ROBINSON:** Moramo da se zaustavimo u 13.43, jer imamo popodnevno suđenje.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Naravno. Na osnovu ovoga šta ste vi rekli, da li ste vi shvatili da se radi o konfrontaciji između grupe terorista i srpskih snaga koje su tu dolazile, dakle da se radilo samo o jednoj grupi terorista?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pojam "grupa" je naravno na određen način problematičan. Radilo se o sukobu policije i terorista. Da li su oni bili struktuirani u više grupa ili su činili jednu manju ili jednu veću grupu, to, o tome nisam razmišljao na takav način. Pretpostavljam da su teroristi u jednom takvom mestu bili organizo-

vani u jednu odgovarajuću grupu ili jedinicu.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** A što se tiče oružja, dakle mesta gde je pronađeno ... U stvari, recite nam koja su vaša saznanja da li je oružje pronađeno tamo gde su bili poginuli borci OVK ili na nekom drugom mestu?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa ne mogu sasvim sigurno da se setim. Znam da je policija napustila lice mesta i da praktično nije bila u prilici da obezbedi lice mesta sa teroristima, sa poginulima i sa oružjem i mislim da se sećam da je oružje kasnije pronađeno, ali ne znam na kom mestu.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** I na kraju, vidim da je vreme da završim, budući da me je sudija pozvao da privedem kraju za danas, vi nikada niste videli detaljan izveštaj od oficira koji je vodio srpske snage u kome je navedeno šta je sve on radio?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Ja sam video samo izveštaj koji se nalazi u ovom dokaznom predmetu, dakle izveštaj radne grupe koja je imala zadatak da utvrdi sve činjenice u vezi sa tim događajem. A ja nisam zaista video izveštaj rukovodioca te policijske jedinice koja je učestvovala u nalazu, ali pretpostavlja se da je taj izveštaj uključen u ovaj izveštaj koji je radila radna grupa, odnosno elementi tog izveštaja su uključeni.

**TUŽILAC NAJS:** Ako mogu još samo jedno pitanje da postavim.

**SUDIJA ROBINSON:** U redu. Još jedno pitanje.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Takav dokument od rukovodioca policijske jedinice bi verovatno bio jedan jedini najdragoceniji dokument koji bi, u stvari, otkrio istinu o događajima u Račku, zar ne?

**SVEDOK STEVANOVIĆ – ODGOVOR:** Pa on je svakako važan dokument, ali ova radna grupa je imala širu i dublju nadležnost u odnosu

na sam takav izveštaj i obuhvata i druga saznanja, osim saznanja rukovodioca jedinice koji piše izveštaj.

**SUDIJA ROBINSON:** Završavamo za danas. Nastavljamo sutra u 9.00. Rasprava je završena.

Fond za humanitarno pravo